

ZOO
LIBEREC

ARCHA

DIVIZNA

LIDOVÉ
SADY

115let **ZOO**
LIBEREC 1904-2019

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA LIBEREC
PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

VÝROČNÍ ZPRÁVA
THE ANNUAL REPORT

2019

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA LIBEREC

ZOO
LIBEREC

Zoologická zahrada Liberec, příspěvková organizace
Lidové sady 425/1
460 01 Liberec, Česká republika

Statutární orgán: MVDr. David Nejedlo – ředitel (Director)

IČ: 00079651

DIČ: CZ00079651

Telefon: +420 482 710 616-7 / +420 482 710 438

E-mail: info@zooliberec.cz

Web: www.zooliberec.cz

www.facebook.com/zooliberec

Zřizovatel: Statutární město Liberec

^ **Liberec**

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA LIBEREC JE ČLENEM:

ZOO
LIBEREC

ARCHA

DIVIZNA

LIDOVÉ
SADY

panda červená / foto: Jakub Volný

Zoo Liberec – údaje.....	1
Slovo ředitele.....	4
A word from the director	5
Personální obsazení Zoo Liberec.....	7
Zoologické oddělení	8
Zoological department	12
Ochránářské projekty Zoo Liberec ve světě	16
Conservation projects of the Zoo Liberec.....	22
Stavy zvířat 2019.....	27
Statistika zvířat v záchovných programech	28
Marketingové oddělení.....	42
Fundraising.....	45
Dobrovolníci v Zoo Liberec	46
Ekonomická data za rok 2019	47
Dárci a sponzoři	55
Technické oddělení, údržba a rozvoj	60
Výroční zpráva Centra pro zvířata v nouzi ARCHA	66
Výroční zpráva SEV DIVIZNA	75
Výroční zpráva KSC Lidové sady	81
Partneři Zoo Liberec.....	86

Vážení přátelé, dovolte abych krátce uvedl výroční zprávu Zoologické zahrady Liberec a jejich středisek Centra pro zvířata v nouzi při Zoo Liberec - ARCHA, Městského střediska ekologické výchovy při Zoo Liberec - DIVIZNA a Kulturního a společenského centra při Zoo Liberec - LIDOVÉ SADY. Stejně tak najdete v následujících textech informace o mnoha dalších lidech, kteří s naší zoo spolupracují jako dobrovolníci nebo externí kolegové ve spřátelených organizacích, pracujících na zlepšení stavu přírody či kvality života lidí na různých místech světa.

Do roku 2019 vstoupila liberecká zoo jako do roku očekávaného stého výročí svého založení. Taková událost si žádala mnoho příprav a jednou z nich byla i spolupráce se skupinou libereckých badatelů RODOKMEN.BIZ. Ti dlouho řešili rébus absence historických dokumentů a informací, o tom co se to vlastně v roce 1919 tak významného stalo. Pečlivým bádáním bylo zjištěno, že jediná významnější událost zmínovaného roku byl příchod Ericha Sluwy do řad zaměstnanců, jak už dnes můžeme říci, zoologické zahrady. A právě Erich Sluwa, následně dlouholetý předválečný a válečný ředitel Zoo Reichenberg (Liberec) uváděl ve svých publikacích letopočet 1919 jako rok založení zoo, přestože dnes už víme, že i před tímto letopočtem chovala zoo stovky zvířat a návštěvnost se pohybovala v řádu desítek tisíc. Badatelé následně slavili úspěch, když našli v archívech originální dokumenty žádosti Ornitologického spolku pro severní Čechy Radě města. Ornitologové a milovníci přírody v ní žádají Radu města o svěření pozemků k vybudování zoologické zahrady. Dochovalo se i písemné rozhodnutí městské rady, která žádosti vyhověla. To vše se událo v průběhu roku 1904. Jak s takovou informací naložit? Nezbyvalo nám nic jiného, než „kulaté výročí“ změnit na „půlkulaté“, sto patnácté.

V jubilejním roce, kdy si tedy Zoo Liberec připomněla stopatnácté a nikoli sté výročí od zahájení činnosti, se zároveň dostala na další z pomyslných dějinných křižovatek.

Celorepubliková série afér s odhalením nezodpovědného nakládání s velkými šelmami odstartovala mediální zájem o tuto problematiku. Dále v návaznosti na právě

probíhající proces implementace nových evropských pravidel do českých zákonů týkajících se chovu zvířat, dochází k zpřísnění podmínek pro držení volně žijících zvířat v lidské péči.

Relativně malý areál nejstarší zoologické zahrady v zemi nemůže být na změnu zákona dokonale připraven a bez větší změny se může novým připravovaným normám přizpůsobit jen velmi obtížně.

Možností reakce na tuto novou situaci jsou v zásadě dvojí. Rozšíření plochy expozic ve stávajícím areálu na úkor snížení počtu chovaných druhů; především těch velkých, prostorově náročnějších, zároveň však návštěvnicky atraktivních. Nebo rozšíření areálu zoo za účelem vybudování relativně levných, velkých, přírodních expozic pro chladnomilné druhy zvířat a přesunu částí zvířat ze stávajícího areálu na nové území. Jsme velmi rádi, že jsme našli pochopení u našeho zřizovatele, který nám rozhodnutím zastupitelstva města dal mandát připravit návrh na využití nových pozemků v bezprostředním sousedství zoo.

Co dalšího přinesl rok 2019 na jednotlivých úsecích a střediscích Zoologické zahrady v Liberci, se dočtete na následujících stránkách.

Dovolte mi ještě poděkovat všem, kteří nám i po celý rok 2019 zachovali přízeň a podporu. Můj dík patří především zřizovateli zoologické zahrady, Statutárnímu městu Liberec, Libereckému kraji, Ministerstvu životního prostředí ČR, našim významným partnerům a mnoha dalším institucím, společnostem a jednotlivcům, kteří nás podpořili myšlenkově, materiálně i finančně.

Mé osobní poděkování patří všem kolegům ze Zoologické zahrady Liberec a dobrovolníkům, kteří nám pomáhají. Především oni se zasloužili o vše dobré, co bylo pro zvířata a lidi v roce 2019 vykonáno!

Všem Vám patří můj dík.

MVDr. David Nejedlo

nehumánní lékař a první úředník zoo

Dear friends, allow me to briefly present the annual report of the Liberec Zoo and its centres - the Centre for Animals in Need at the Liberec Zoo - ARCHA, the Municipal Centre for Environmental Education at the Liberec Zoo – DIVIZNA, and the Cultural and Social Centre at the Liberec Zoo - LIDOVÉ SADY. In the following texts, you will also find information about many other people and organizations that cooperate with our zoo. As volunteers or external colleagues in the allied organizations, they work to improve the state of the environment and the quality of life of people in different parts of the world.

The Liberec Zoo started the year 2019 as the year of the expected centenary of its foundation. Such an event required a lot of preparations, and one of them was cooperation with a group of Liberec researchers and historians called RODOKMEN.BIZ. For a long time, they had been solving the puzzle of the absence of any historical documents and information on what actually happened in 1919. Thanks to their careful research,

it was found out that the only significant event of the year was the arrival of Erich Sluwa among the staff of the zoo, as we can say today. And it was Erich Sluwa, subsequently the long-term pre-war and wartime director of the Reichenberg (Liberec) Zoo, who stated the year 1919 as the year of the foundation of the zoo in his publications. But we know now that even before that year the zoo had kept hundreds of animals and had welcomed tens of thousands of visitors. The researchers achieved success when they found the original application of the Ornithological Association for Northern Bohemia to the city council in the archives. In the application, the ornithologists and nature lovers requested the city council to designate land for the construction of a zoo. The written decision of the city council, which complied with the request, was also preserved. All this happened in 1904. What was to be done with such information? So we had no choice but to change the “jubilee anniversary” to a “semi-jubilee”, one hundred and fifteenth.

In the jubilee year, when the Liberec Zoo commemorated the one hundred and fifteenth, but not the centennial anniversary of the commencement of its activities, it also reached another of the imaginary historical crossroads.

A nationwide series of scandals with exposure of the irresponsible handling of large carnivores aroused interest of mass media in this issue. Furthermore, in connection with the ongoing process of implementation of the new European rules into Czech laws concerning animal breeding, the conditions for keeping wild animals in captivity were tightened.

The relatively small area of the oldest zoo in the country cannot be perfectly prepared for a change in the law, and without much change it will be very difficult to adapt to the new standards that are being prepared.

Basically, there are two possible alternatives to reacting to this new situation. The first one is expansion of the exhibition spaces in the existing area at the expense of reducing the number of bred species, especially the large ones, which are more

---

space-consuming, but at the same time attractive for visitors. The second one is expansion of the zoo area in order to build relatively cheap, large, natural exhibition spaces for cold-loving animal species, and move part of the animals from the existing area to the new territory.

We are very happy that we came to understanding with our founder who, by decision of the city council, authorized us to formulate a proposal for the use of new land in the immediate vicinity of the zoo.

You can read more about what happened at the individual sections and centres of the Liberec Zoological Garden in 2019 on the following pages.

Allow me also to thank all those who remained faithful to our zoo and supported us throughout the year 2019. My thanks go especially to the founder of the zoo, the Statutory City of Liberec, the Liberec Region, the Ministry of the Environment of the Czech Republic, our important partners and many other institutions, companies and individuals that supported us mentally, materially and financially.

My personal thanks go to all the colleagues from the Liberec Zoo, and volunteers who help us. Above all, it was them who deserved credit for all the good that was done for animals and people in 2019!

My thanks go to all of you.

MVDr. David Nejedlo

Veterinary doctor and zoo's chief operating officer

Ředitel: MVDr. Nejedlo David

Zoologický úsek: Ambrožová Jitka, Aschenbrenner Václav, Baranovský Milan, Bareš Aleš, Ing. Bolechová Petra, Ph.D., Bc. Doležalová Marta, Drápalíková Soňa, Ferkl Matěj, Gürtlerová Nikola, Hamerník Tomáš, Ing. Hanel Jan, Mgr. Hnidová Petra, Honc Petr, Jakubička Milan, Jaroš Michal, Kalenský Jiří, Kestler Karel, Korábová Veronika, Koubovský Pavel, Kozák Tomáš, Krejčí Michal, Krejčová Kateřina, Křížková Kateřina, Kyselová Šárka, Makara Ján, **Ing. Melichar Lubomír**, Moravec Bianca Annette, Netrefová Andrea, Passiánová Pavla, Požárský Vlastimil, Rabava Larysa, Rejlek Jan, Slavík Martin, Slavíková Nataša, Svoboda Věroslav, Šimoníková Šárka, Škorňa Pavel, Vlčková Dagmar, Zeman Michal, Ždánský Tomáš

Externí zoologové: Mgr. Petrzelková Klára, RNDr. Robovský Jan, Sniegon Arthur

SEV DIVIZNA: Dědková Lenka, Ing. Havle Leoš, Hávová Věra, RNDr. Hudcová Alice, **Ing. Kočí Aleš**, Bc. Krupová Jana, Nováková Miroslava, Mgr. Pecinová Kateřina, Mgr. Plener Tomáš, Řepík Michal, Mgr. Stáňová Jolana, Šafaříková Zuzana, Ing. Štajnerová Eva,

ARCHA: **Mgr. Čáповá Lenka**, Gavorová Markéta, Ing. Hancvenclová Ivana, Matternová Sára, Mušutová Martina, Bc. Němečková Petra, Nováková Romana (MD), Novotná Nela, Podolská Martina (MD), Štěpančíčová Martina, Ulčová Tereza, Volková Hana

KC Lidové sady: Ausficírová Gabriela, Beckertová Lenka, Cvejnová Zdeňka, Ing. Damová Radmila, Diviš Pavel, Dolní Miroslava, Haase Martin, Hajný Ota, Hořejší Zdeňka, Janů Ivana, Jiřík Josef, Kosař Václav, Málková Miluše, Matouš Jan, Morávková Iveta, Sedloňová Klára, DiS., Šimberský Jiří, **Štrynclová Vladimíra**, Bc. Toman Michal, Valešová Zdeňka, Virová Iveta

Lidové sady - program: Kadlec Michal, Motyčka Zdeněk, Bc. Neumanová Nikola (MD), Novotný Karel

Lidové sady - Dětský koutek: Fuchs Otto, Fuchsová Marie, Šimberská Jana, Zaplatflek Jiří

Služby zákazníkům: Čonková Anet, Dirdová Etela, Fantová Lenka, Harničárová Eliška, Harničárová Marie, Jeřábek Vladimír, Kiššová Štefánia, Kopečká Markéta, Kuriálová

Zdenka, Kuropatová Veronika, **Máček Petr**, Maršálek Jiří, Maryšková Lucie, Pražák Jiří, Pražáková Ludmila, Strádalová Zdenka, Štrynclová Vlasta, Vašková Alena

Služby zákazníkům - Formanka:

Baldová Kateřina, Brezinská Jana, Manych Martin, Matoušová Jana, Müllerová Martina, Navrátilová Nikola, Pímek Daniel, Polman Martin, Radošínský Martin, Šimková Pavla, **Šiškinová Olga**, Šmíd Dominik

Marketing, pokladna: Bc. Baláková Klára, Burešová Alena, **Ing. Dostálová Marta**, Honcová Libuše, Chromý Miroslav, Klimentová Markéta, Kočí Antonín, Krause Milošlav, Lieskovská Petra, Miřejovský Stanislav, Smutná Petra, Ing. Tesařová Lenka (MD)

Technický úsek: Brodský Světoslav, Brožek Miroslav, Ing. Brzobohatý René Andy, Demeterová Danuše, Dolejší Tomáš, Foltman Libor, Fouque Petr, Hembera Karel, Charvátová Eva, Kalinová Stanislava, Kolouchová Miluše, Lítéra Radoslav, Lubij Zdeněk, Nejedlý Tomáš, Nekolová Radmila, Novák Milan, Pěček Pavel, Pelant Jaroslav, Süsser Libor, Šamková Olga, Šlechtová Stanislava, **Ing. Špringl Radim**, Štulíková Karla, Zeman František, Zeman Roman

Obsluha parkoviště: Fak Bohumil, Hajný Ota, Palme Josef, Skála Vratislav,

Správa: Čukanová Adéla, Dostálová Ivana, Havlanová Věra, Hofmanová Michaela, Holečková Andrea, Hřebenová Hana, Mlejnková Lenka, Neradová Věra, Mgr. Sobotková Dana, Šíková Petra, Ing. Štillerová Karolína, **Zajdová Romana**

EAZA kampaň: MSc. Ouhel Tomáš, MgA. Tesařová Barbara, Ing. Zoubek Pavel

Poslední rok druhého desetiletí po miléniu byl z chovatelského pohledu poměrně úspěšný. V rámci libereckého zoologického oddělení jsme tradičně počítali přírůstky i úhyny, pokoušeli se odchovat maximální počet mláďat, stabilizovat a rozvíjet genetické dispozice jednotlivých populací, a to jak v rámci spolupráce s evropskými chovnými programy, tak v mnoha ohledech i vlastními silami. Přestože nedošlo k žádným historicky přelomovým událostem, několik počinů hodných zaznamenání se přece jen událo.

Z hlediska očekávatelných odchovů, o kterých bez větších výkyvů referujeme naprosto pravidelně, byl rok 2019 standardním. U některých skupin se dařilo více než v letech předchozích, zažili jsme ale i několik zklamání. Liberecká zoo se dlouhodobě chlubí specializací na chov dravých ptáků a horských kopytníků. I loni jsme dokázali odchovat zajímavou kolekci mláďat v obou skupinách. Rozmnožili jsme tak orly východní (*Heliaeetus pelagicus*) nebo orly nejmenší (*Hieraetus pennatus*), u kterých se odchov stále řadí k vzácnostem. Oba páry orlosupů bradatých (*Gypaetus barbatus*) dokázaly svá mláďata odkrmit až do vylétnutí z hnízda. Pro nově sestavený mladý pár to byla rodičovská premiéra, ve které ptáci obstáli. Na rozdíl od předchozích let však mladí orlosupi nebudou kroužit nad Alpami ani Pyrenejemi, ale pomůžou s dalším rozvojem populace přímo v chovných centrech specializovaných zoologických zahrad.

Mezi veřejností dlouhodobě opomíjenými druhy z čeledi ovcí a koz jsme zaznamenali pravidelný odchov u koz šrouborohých (*Capra falconeri heptneri*), dále pak v nádherné skupině nahurů modrých (*Pseudois nayaur*) a první zimu života přežil i v půli roku narozený sameček uriala bucharského (*Ovis bochariensis*), což je u tohoto mimořádně vzácného taxonu vzhledem k nepříjemně vysoké mortalitě mláďat velký úspěch. Naopak stádo kozorožců dagestánských (*Capra cylindricornis*) zůstalo

druhým rokem bez odchovů, tady budeme čekat na pohlavní dospělost mladého samce dovezeného v průběhu zimy ze Zoo Tallin. V expozici takinů čínských (*Budorcas bedfordi*) počet zvířat utěšeně narůstá, loni přibyla další dvě odchovaná mláďata a s ohledem na prostor i sociální nastavení budou muset někteří mladí jedinci libereckou zahradu brzy opustit.

Jestliže bylo možné předchozí skupinu označit za návštěvnicky málo atraktivní a opomíjenou, tak v případě následujícím lze tvrdit pravý opak. Na pavilonu šelem bylo velmi živo v průběhu celé sezóny. Na sklonku předchozího roku porodila samice lva berberského (*Panthera leo leo*) dvě mláďata, o která se ale, stejně jako v předchozím případě, po třech týdnech bezchybné péče přestala starat takřka z hodiny na hodinu. Obě lvičata uhynula na následné komplikace, příčina byla odhalena ale až o pět měsíců později. Lvice po úspěšném páření porodila znovu a podle téhož scénáře po třech týdnech mláďata najednou odmítla a přišla do říje. Bylo zřejmé, že se u ní neprojevuje tzv. laktační anestrus, tedy stav, kdy kočka až do odstavu mláďat do říje nepřichází a veškerou energii věnuje pouze péči o ně. Obě lvičata, sameček i samička, byla dostatečně silná a vitální, aby odchov s částečnou asistencí přirozeně zvládla, bylo jen nutné v prvních týdnech a měsících krmit dávkou upravovat jejich potřebám. Lvici byl následně aplikován antikoncepční implantát, na nějakou dobu jsme ji tak z chovu cíleně vyřadili.

Byť jsme již v roce předchozím veřejnost informovali o cíleném ukončení chovu bílých tygrů (*Panthera tigris*) v blízké budoucnosti na základě ochrannářských požadavků stále striktněji prosazovaných Evropskou asociací zoologických zahrad a akvárií (EAZA), v druhé polovině roku se jejich stav v našem zařízení krátkodobě zdvojnásobil. Vyhověli jsme prosbě MŽP přechodně umístit dvě kočky z privátního chovu, jež byly svému majiteli zabaveny pro administrativní pochybení v rámci importu obou zvířat do

---

ČR. Strávily u nás necelých deset týdnů, než našly nový domov v Malkia Parku na Slovensku. Naším počinem jsme tím zmíněnou veřejnost, která se zčásti jen velmi neochotně smiřuje s faktem, že liberecká zoo nebude s bílými tygry nadále spojována, poněkud vyvedli z míry. Naše kroky však byly od začátku maximálně svědomitě vysvětlovány a čas zvířat strávený v prostorách naší expozice byl předem jasně definovaný. Uvedené žádosti jsme vyhověli především proto, že si dobře uvědomujeme zátěž, kterou způsobuje chov hybridních forem se všemi dobře známými komplikacemi s ním spojenými pro pouhou lidovou zábavu a nefér snahu o udržení návštěvnického potenciálu.

Mezi odchovy loňského roku vyčnívá především liberecký prvoodchov kočkodanů Dianiných (*Cercopithecus diana*) a koní Převalského (*Equus przewalski*). Všechna čtyři narozená mláďata (po dvou v obou skupinách) se mají čile k světu a lze je považovat za odchovaná. Po třech letech čekání se znovu podařilo rozmnožit i plameňáky růžové (*Phoenicopterus roseus*), v sociálně komplikovaném prostředí tlupy pavíánů pláštikových (*Papio hamadryas*) jsme se konečně dočkali další generace mláďat, byť byla v této fázi budování sociálního systému zatížena vysokou mortalitou. Více méně tradičně jsme potom zaznamenali odchovy u zeber Chapmanových (*Equus quagga chapmani*), antilop koňských (*Hippotragus equinus*), buvolců běločelých (*Damaliscus pygargus phillipsi*), vikuní (*Vicugna vicugna*), po jednom porodu přidali oslí somálské (*Equus africanus somaliensis*), sambaři skvrnití (*Rusa alfredi*) nebo žirafy Rothschildovy (*Giraffa camelopardalis rothschildi*). První živě narozené mládě soba karelského (*Rangifer tarandus fennicus*) bohužel nepřežilo první týden, naopak samečka gibona bělolícího (*Nomascus leucogenys*) lze stále pozorovat v expozici v dolní části zahrady.

mládě kočkodana Dianina / foto: Zoo Liberec

ptáčata pelikána kubánského / foto: Zoo Liberec

Po drtivé většině druhů, jejichž počty se v databázích zvyšují spíše po jednotlivých položkách, je zajímavé zmínit naši desetiletou samici surikaty, jejíž každoroční příspěvek lze směle nazvat produkcí. Od roku 2012, kdy porodila poprvé, byla každá ze sezón v jejím podání reprodukčně úspěšná a jejím potomkům porozeným roce 2019 byla přiřazena pořadová čísla 70–78 (v době psaní tohoto textu dosáhla magické osmdesátky – pozn. autora). V neposlední řadě se rozrostlo i hejno pelikánů, jejichž jarní stěhování na Jezírko a zejména podzimní návrat do zimoviště spojený s často dobrodružným odchytem, na kterém se tradičně podílí velká část zaměstnanců zoologické zahrady, je každoročně sledovaný narůstajícím počtem diváků. Byl je tento přírůstek zaznamenán až v samotném konci kapitoly, jednalo se paradoxně o první narozené mládě 19. roku.

Pravidelný návštěvník liberecké zoo, a jejich počet pravidelně narůstá, znamená pravděpodobně i nepřítomnost běžně pozorovaných zvířat. Ta může být způsobena samozřejmě jejich odsunem do jiných zařízení z chovatelských důvodů anebo i úhynem, což je přirozený jev všude tam, kde se vyskytuje život v takové koncentraci. U těch vyhledávanějších taxonů se dost často jedná o věc takřka veřejnou a my se ve svém přístupu snažíme být co nejjobsažnější a návštěvníky seznamovat i s těmito událostmi. K těm nejviditelnějším ztrátám tedy došlo jednak v expozici lachtanů hřivnatých (*Otaria flavescens*), kde na oběhové selhání uhynula náhle mladá samice odchovaná v místních podmínkách, a také v už zmiňované skupině takinů čínských (*Budorcas bedfordi*) – tam ukončila svůj dlouhý život samice přivezená v roce 2002 v původním páru z Číny, a to ve věku úctyhodných 19 let. Dalším rekordmanem byl hřebec osla somálského (*Equus africanus somaliensis*), který u nás uhynul v deponaci v 28 letech a byl v té době vůbec nejstarším chovaným zástupcem svého druhu v lidské péči na světě. Za odchody managementové, čili plánované, můžeme potom označit na-

příklad transporty vikuní (*Vicugna vicugna*) a antilop koňských (*Hippotragus equinus*) do Německa (Stuttgart, Schwerin, Duisburg, Hodehagen), mladých samců sambara skvrnitého (*Rusa alfredi*) do Rotterdamu a Colchesteru, zebry Chapmanovy (*Equus quagga chapmani*) do Bratislavy, dvou samiček kozy šrouborohé (*Capra falconeri heptneri*) do Krakova, pandy červené (*Ailurus fulgens fulgens*) do francouzského Bourbansais, nestora kea (*Nestor notabilis*) do Sósto a Bojnic nebo třeba krokodýla čelnatého (*Osteolamus tetraspis*) do Düsseldorfu.

Opačným směrem, tedy pod Ještěd, doputovala zejména samice muntžaka chocholatého (*Elaphodus cephalophus michianus*), aby rozšířila místní pár na trio a zvýšila tak chovný potenciál tohoto druhu chovaného zde zcela unikátně v rámci UCSZOO, dále například samice soba karelského (*Rangifer tarandus fennicus*) z Prahy, mladý kozlík kozorožce dagestánského (*Capra cylindricornis*) z Tallinu, chovná samice pandy červené (*Ailurus fulgens fulgens*) ze Sósto, ze stejných důvodů byla dovezena i samice tamarína pinčího (*Saguinus oedipus*) z Broxbourne. Z deponace v Ústí nad Labem se vrátil chovný hřebec osla somálského (*Equus africanus somaliensis*), k němu, na doporučení koordinátora, další plemenný samec z francouzského Peaugres. Šanci na reprodukci a prvoodchov jsme zvýšili u kočky cejlonské (*Prionailurus rubiginosus phillipsi*) dovozem mladé samice ze Zoo Bojnice a významným byl též dovoz dvou geneticky výjimečných starších klisen zebry bezhřívé (*Equus quagga borensis*) ze Dvora Králové, kde byly dlouhodobě odmítány tmavým plemenným hřebcem. Z ptačího úseku jmenujme například dovoz zoborožce hrubozobého (*Ceratogymna atrata*) ze Zlína, orla jestřábilho (*Aquila fasciata*) z privátního chovu nebo návrat tria satyrů Temminckových (*Tragopan temminckii*) z deponace.

Je naprosto nemyslitelné zpracovávat všechna tato data a nevzpomenout

na ty, bez kterých bychom se jich nikdy nedobrali. Zoologické oddělení řešilo, jako ostatně každým rokem, řadu provozních problémů, vyrovnávalo se s odchody některých pracovníků a pracovalo v místy nepřívětivých technických podmínkách. Přesto dokázalo ve výsledku obstát a důstojně zvládnout 115. rok existence liberecké zoo. Všem těm, kteří jsou součástí této rozrostlé a zdánlivě nesourodé rodiny, a to bez ohledu na to, jestli teprve prvním rokem nebo celé půlstoletí, patří můj osobní upřímný dík.

Ing. Luboš Melichar

vedoucí zoolog

melichar@zooliberec.cz

žirafa Rothschildova / foto: J. Volný

THE ZOOLOGY DEPARTMENT IN 2019

The last year of the second decade after the millennium was relatively successful from the point of view of breeding success. In the Liberec Zoo zoological department, we traditionally counted new offspring and deaths, tried to breed the maximum number of young animals, stabilize and develop the genetic dispositions of individual populations, both in cooperation with the European breeding programs and in many respects by our own forces. Although there occurred no historically ground-breaking events, there were a few success stories that are worth mentioning.

As for the expected number of offspring, which we report on quite regularly without major fluctuations, the year 2019 was a standard one. Some groups did better than in previous years, but we also experienced some disappointments. The Liberec Zoo has always taken pride in its long tradition of breeding birds of prey and mountain ungulates. Last year, we were also able to breed an interesting collection of offspring in both groups. We reared Steller's sea eagles (*Haliaeetus pelagicus*), as well as booted eagles (*Hieraetus pennatus*) that still breed very rarely. Both our pairs of bearded vultures (*Gypaetus barbatus*) were able to rear their chicks until they flew out of the nest. For the newly formed young couple, it was a parenting premiere in which the birds did very well. Unlike previous years, however, young vultures will not circle over the Alps or the Pyrenees, but will help with the further development of the populations directly in the breeding centres of the specialized zoos.

Among the long-neglected species representing the sheep and goat family, we managed to achieve regular breeding of the markhor (*Capra falconeri heptneri*), and of the beautiful herd of blue sheep (*Pseudois nayaur*). And a male Bukhara urial (*Ovis bochariensis*), born in the middle of the year, survived the first winter of its life, which is a great success for this extremely rare taxon due to the unpleasant high mortality of their

offspring. On the contrary, the herd of the East Caucasian tur (*Capra cylindricornis*) remained without offspring for the second year. In this herd, we have been waiting for sexual maturity of a young male imported from the Tallinn Zoo during the winter. The number of animals in the golden takin (*Budorcas bedfordi*) herd is successfully growing. Last year, two more golden takin kids were reared, and due to the space needs and social setting, some young individuals will have to leave the Liberec Zoo soon.

If the above-mentioned group can be considered as unattractive and neglected by visitors, in the following case it is possible to say the exact opposite. The beast pavilion was very lively throughout the season. At the end of the previous year, a Barbary lioness (*Panthera leo leo*) gave birth to two cubs, which, as in the previous case, the lioness stopped taking care of, all of a sudden, after three weeks of flawless care. Both lion cubs died of subsequent complications, but the cause was not discovered until five months later. After successful mating, the lioness gave birth again and, according to the same scenario, after three weeks, it suddenly rejected the cubs and started rutting. It was obvious that the lioness did not show any signs of the so-called lactational anoestrus, i.e. the state when a feline does not start rutting until the young are weaned, and devotes all its energy only to caring for them. Both lion cubs, male and female, were strong and vital enough to naturally manage breeding with partial assistance. During the first weeks and months, it was only necessary to adjust feed rations to their needs. The lioness subsequently got a contraceptive implant, so we purposefully excluded it from breeding for a while.

Although we had already informed the public in the previous year about the purposeful cessation of breeding of white tigers (*Panthera tigris*) in the near future due to the conservation requirements increasingly strictly enforced by the European Association of Zoos and Aquaria

---

(EAZA), in the second half of the year their number in our breeding facility doubled for a short time. We complied with the request of the Ministry of the Environment to place, for a short time, two felines from a private breeding facility, which were confiscated from their owner due to administrative mistakes in the import of both animals to the Czech Republic. They had spent less than ten weeks with us before they found a new home in Malkia Park in Slovakia. By our actions, we rather disconcerted the public, which was very reluctant to accept the fact that the Liberec Zoo would no longer be associated with white tigers, but our steps were conscientiously explained from the beginning, and the time the animals spent in our exhibition area was clearly defined in advance. We complied with these requests mainly because we were well aware of the burden caused by breeding of hybrid forms, with all the well-known complications associated with it for mere popular entertainment and an unfair effort to maintain visitor potential.

Among last year's breeding successes, the first breeding of Diana monkeys (*Cercopithecus diana*) and Przewalski's horses (*Equus przewalski*) at the Liberec Zoo stands out. All of the four offspring (*two in both groups*) are alive and kicking, and can be considered as reared. After three years of waiting, we managed to breed greater flamingos (*Phoenicopterus roseus*) again. In a socially complicated environment of the group of hamadryas baboons (*Papio hamadryas*), we finally saw a new generation of offspring, although at this stage of building a social system they were burdened by high mortality. More or less traditionally, we managed to produce offspring of the Chapman's zebras (*Equus quagga chapmani*), roan antelopes (*Hippotragus equinus*), blesbok (*Damaliscus pygargus phillipsi*), and vicuñas (*Vicugna vicugna*). There was a single offspring born in the herds of the Somali wild asses (*Equus african*), Visayan spotted deer

mládě lva berberského / foto: Zoo Liberec

mládě paviána plástikového / foto: Zoo Liberec

(*Rusa alfredi*), and Rothschild's giraffes (*Giraffa camelopardalis rothschildi*). Unfortunately, the first live-born young Finnish forest reindeer (*Rangifer tarandus fennicus*) did not survive the first week. On the contrary, the young male northern white-cheeked gibbon (*Nomascus leucogenys*) can still be seen in the exhibition area in the lower part of the zoo.

After the vast majority of the species, whose numbers increase in the databases singly, it is interesting to mention our ten-year-old female meerkat, whose annual nativity contribution can be, without a doubt, called production. Since 2012, when the meerkat gave birth for the first time, it has been able to reproduce in each season, and its offspring born in 2019 were assigned serial numbers 70 - 78 (at the time of writing this text the meerkat had reached the magical number 80 – author's note). Last but not least, our flock of pelicans has grown. Their spring migration to the Lake, and especially the autumn return to the winter quarters, is often associated with their adventurous capture, in which a large part of the zoo staff traditionally participates. Every year, it is watched by a growing number of spectators. Although this addition to the flock occurred at the very end of the year, it was paradoxically the first pelican chick born in 2019.

Regular visitors to the Liberec Zoo, and their number is constantly growing, will probably notice the absence of the commonly observed animals. Of course, it can be caused by their relocation to other facilities for breeding reasons or even death, which is a natural phenomenon wherever there is life in such concentration of animals. In the case of the most popular taxa, it is frequently almost a public matter, and in our approach we try to provide as much information as possible, and familiarize visitors with these events. The most noticeable losses occurred among the South American sea lions (*Otaria flavescens*), where a young female bred locally suddenly died of circulatory failure, and also in the above-mentioned group of golden takins

---

(*Budorcas bedfordi*) – there was a death of a female brought in the original couple from China in 2002, at the respectable age of 19. Another record holder was a Somali wild ass stallion (*Equus africanus somaliensis*) that died in our zoo at the age of 28, and was at that time the oldest representative of its species bred in captivity in the world.

Managed, or planned animal transfers included, for example, transports of vicuñas (*Vicugna vicugna*) and roan antelopes (*Hippotragus equinus*) to Germany (Stuttgart, Schwerin, Duisburg, Hodehagen), of young male Visayan spotted deer (*Rusa alfredi*) to Rotterdam and Colchester, of Chapman's zebra (*Equus quagga chapmani*) to Bratislava, of two female markhor goats (*Capra falconeri heptneri*) to Krakow, of red pandas (*Ailurus fulgens fulgens*) to the Bourbansais Zoo, France, of a kea parrot (*Nestor notabilis*) to Sosto and Bojnice, and of a dwarf crocodile (*Osteolemus tetraspis*) to Düsseldorf.

A female tufted deer (*Elaphodus cephalophus michianus*) travelled in the opposite direction, under Ještěd, to expand our local pair to a trio, and thus increase the breeding potential of this species bred here uniquely within the Union of Czech and Slovak Zoological Gardens (UCSZOO). Furthermore, a female Finnish forest reindeer (*Rangifer tarandus fennicus*) was brought from Prague, a young East Caucasian tur (*Capra cylindricornis*) from Tallinn, a breeding female red panda (*Ailurus fulgens fulgens*) from Sosto. For the same reasons a female cotton-tip tamarin (*Saguinus oedipus*) was imported from Broxbourne. A breeding Somali wild ass stallion (*Equus africanus somaliensis*) returned from the Ústí nad Labem Zoo and, on the recommendation of the coordinator, another breeding male from the Peaugres Zoo, France. We increased the chance for reproduction and first breeding of the rusty-spotted cat (*Prionailurus rubiginosus phillipsi*) by importing a young female from the Bojnice Zoo. The import of

two genetically exceptional older maneless zebra mares (*Equus quagga borensis*) from the Dvůr Králové Zoo, where they had been long rejected by the breeding stallion, was also important. As for the bird section, let us mention, for example, the import of a black-casqued hornbill (*Ceratotogymna atrata*) from Zlín, of a Bonelli's eagle (*Aquila fasciata*) from a private breeding facility, or the return of a trio of Temminck's tragopan (*Tragopan temminckii*).

It is absolutely unthinkable to process all this data and not to remember those without whom we would not have succeeded. As every year, the zoology department solved a number of operational problems, had to deal with the departure of some staff, and occasionally worked under unfavourable technical conditions. Nevertheless, our department eventually managed to succeed and commendably commemorate the 115th anniversary of the Liberec Zoo's existence. My personal sincere thanks go to all those who are part of this large and seemingly disparate family, be it the first year or for a whole half century.

Ing. Luboš Melichar

Head of Zoology
melichar@zooliberec.cz

Silent Forest

V roce 2019 došlo k úspěšnému zakončení celosvětové ochranné kampaně EAZA (Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií) s názvem Silent Forest – Asian Songbird Crisis (Zfichlý les – Krize pěvců v jihovýchodní Asii), které zoologická zahrada Liberec předsedala od roku 2017.

Kampaň měla za cíl upozornit na současný masivní úbytek a vymírání ptačích druhů v tropických deštných lesích jihovýchodní Asie v oblasti souostroví Velkých Sund. To je vedle ztráty jejich přirozeného prostředí způsobeno především jejich nadměrným lovem. Některé druhy pěvců jsou pro své výjimečné a libivé zbarvení nebo unikátní zpěv v masivních počtech odchytávány z lesů a prodávány na trzích.

Kampaň si prostřednictvím vybraných ochranných projektů v Indonésii také klade za cíl zvyšovat povědomí o současné krizi. To by postupně mohlo vést k posunu v mentalitě místních, aby dokázali respektovat a ocenit ptáky i v jejich přirozeném prostředí a nechovali druhy, které jsou součástí ilegálního obchodu a hrozí jim vyhubení. Mezi vybrané projekty například patří stavba tří nových záchraných center na ostrově Jáva, Sumatra a Nias či výzkumné projekty mapující početnost volně žijících populací ohrožených pěvců ve volné přírodě.

Do kampaně se zapojilo 241 institucí z 32 států a celkově se na ochranné projekty vybralo enormních 540 910 EUR, které v plné výši poputují na ochranu pěvců a jejich habitatů v regionu.

Zoologická zahrada Liberec by tímto chtěla poděkovat všem zúčastněným a celému realizačnímu týmu kampaně za jejich práci, nasazení a entuziasmus.

Návrat orlosupa bradatého zpět do volné přírody

Do projektu repatriace orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*) se Zoo Liberec aktivně zapojuje již od roku 1986 a od té doby zpět do volné přírody evropských Alp vypustila již třináct mláďat tohoto druhu. V roce 2019 se v liberecké zoologické zahradě odchovala historicky poprvé 2 mláďata od obou chovných párů. Starší zkušený pár odchová samici a mladý pár odchová samce. Obě mláďata vstoupila do Evropského záchranného programu (EEP) a posílí populaci orlosupů bradatých chovaných v lidské péči.

Save-Elephants.org

Projekt na ochranu slonů ve střední Africe pokračoval dál s podporou Zoo Liberec i v roce 2019. Mezi hlavní aktivity organizace patřila podpora projektu včelích bariér na ochranu polí malozemědělců proti slonům v Čadu. Dále pak rozvoj projektu detekčních psů na odhalování bushmeatu (maso divoké zvěře), slonoviny, zbraní a dalšího kontrabandu. Sem patřila logistická podpora přesunu vycvičeného detekčního psa z České republiky do národního parku Odzala-Kokoua v Kongu, kde se přidal ke stávající psí smečce. Hlídky detekčních psů a další protipytlácké aktivity bylo možné rozšířit i díky zapůjčení terénního auta panem Josefem Řihou a podporou firmy TexBase, jež umožnila nákup fotopastí a zaučení místního personálu k jejich využívání. V srpnu se ve spolupráci s organizací Save-Elephants.org odehrála pilotní výzkumně-ochranná expedice s názvem „Dzamba ya lobi“ (Prales zítřka) do konžských pralesů za účelem monitoringu velkých savců mimo chráněná území. Tato expedice se uskutečnila díky Nadaci Neuron na podporu vědy.

Celoročně se uspořádalo několik veřejných akcí a školních aktivit na Trinecku, jež byly organizovány studenty z Dobrovolnického centra a podpořené nadací Via.

Záchrana zeber bezhřívých

Čeští odborníci ze Zoo Liberec, Safari Parku Dvůr Králové, Zoo Plzeň, Zoo Praha a Zoo Ostrava v roce 2019 zahájili kroky k záchraně zeber bezhřívých (*Equus quagga borensis*), které se ocitají na hranici vyhubení.

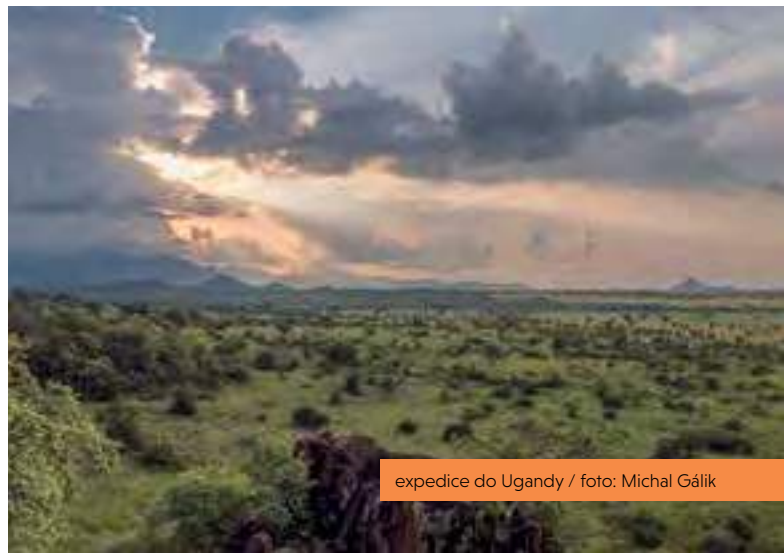
Zebra bezhřívá je jedním z pěti poddruhů zebry stepní. Ve volné přírodě se vyskytuje už jen na území severní a severovýchodní Ugandy a i v zoologických zahradách je k vidění pouze zřídka. V současné době je v deseti světových institucích chováno 39 jedinců a z tohoto počtu je chovatelsky perspektivní jen něco málo přes 20 zvířat. Odborníci se prostřednictvím propagačních prezentací, účasti na odborných fórech a mezinárodních vědeckých konferencích snaží o alarmující situaci informovat a přesvědčit další zoologické zahrady k zapojení se do koordinovaného chovu tohoto raritního taxonu. Celou agendu spojenou s jednotlivými chovatelskými kroky podpořila i UCSZOO (Unie českých a slovenských zoologických zahrad). V tomto roce se také uskutečnila expedice do Ugandy s cílem zmapovat oblasti výskytu a početnost populace zeber bezhřívých žijících ve volné přírodě. Vedle národního parku Kidepo, který je označován za jediné místo výskytu těchto zeber, čeští zoologové potvrdili výskyt také v přírodní rezervaci Pian Upe, kde jsou zebry bezhřívé podle dostupných informací (IUCN Red List) vyhuby. Tato nově identifikovaná populace čítá odhadem několik desítek jedinců.

Česká koalice na ochranu biodiverzity (CCBC)

Nadační fond CCBC sdružuje nevládní organizace a projekty věnující se ochranné, rozvojové a osvětové činnosti na území Evropy, Asie, Afriky a střední Ameriky. Účelem nadačního fondu je vytvářet prostředí pro vzájemnou spolupráci, pomoc a sdílení zdrojů, a tím jednotlivým projektům pomoci s jejich rozvojem a efektivností.

expedice do Ugandy / foto: Michal Gálik

expedice do Ugandy / foto: Michal Gálik

setkání CCBC v Liberci / foto: Save-Elephants.org

V roce 2019 se počet členů rozrostl o nový projekt s názvem Crane Life, který se věnuje výzkumu a ochraně jeřábů. V současné době má tedy nadační fond 13 aktivních členů.

I v průběhu tohoto roku se odehrálo několik vzdělávacích aktivit a akcí pro veřejnost za účelem propagace ochrany přírody. Pro příklad se může uvést „Cesta do pralesa“ v botanické zahradě přírodovědecké fakulty UK, In situ dětský den ve Stanici přírodovědců v Praze nebo tzv. „Krmítkování“, kde se rodiče s dětmi učili vyrábět krmítka a viděli, jak se kroužkují sýkorky. V letních měsících se spustil nový web, jenž předcházal startu nového projektu „CCBC do škol“, který si klade za cíl vychovat další generaci lidí s kladným vztahem k přírodě. Do konce roku se odpřednášelo pro 670 dětí základních škol.

I tento rok se sešli zástupci všech organizací a projektů, aby se navzájem informovali o novinkách a stanovili další směr a cíle. Setkání se konalo již tradičně na domácí půdě v Zoo Liberec, která je hlavním partnerem nadačního fondu a úzce spolupracuje s jednotlivými projekty.

The Kukang Rescue Program

V Indonésii působí také nevládní organizace The Kukang Rescue Program, se kterou Zoo Liberec spolupracuje na ochraně outloňů váhavých. Roztomilost tohoto primáta z něj dělá častý terč pytláků a následně se ocitá na bujícím černém trhu se zvířaty. Organizace provozuje na indonéském ostrově Sumatra ve vesnici Bandar Baru záchranné a rehabilitační centrum pro zabavené outloně a také školu, kde probíhá pravidelná výuka ekologie a angličtiny třikrát týdně pro cca 30 žáků.

Celý rok 2019 docházelo k rozšiřování a renovaci záchranného a rehabilitačního centra na Sumatře: rozšíření karantény pro outloně, nová pročišťovací nádrž na vodu, vyčištění pramene zásobujícího centrum a zavedení

závěr semestru školy Kukang Rescue Program / foto: Zoo Liberec

opatření vedoucích k podpoře biodiverzity na pozemku. Mezi další celoroční aktivitu patřilo plnění grantu „Malý lokální projekt rozvojové pomoci“ od Ministerstva zahraničních věcí ČR ve spolupráci s Velvyslanectvím ČR v Indonésii, zaměřeného především na aktivity týkající se pomoci místním komunitám: vybavení školy a ekoknihoven v Bandar Baru a v Kuta Male, výstavba a vybavení školy „škola na konci světa“ ve vesnici Basukum, spuštění projektu „Kukang Coffee Project“ založeného na produkci, zpracování a prodeji ochranné kávy z komunity Kuta Male a zapojování místních farmářů do ochrany ohrožených druhů zvířat.

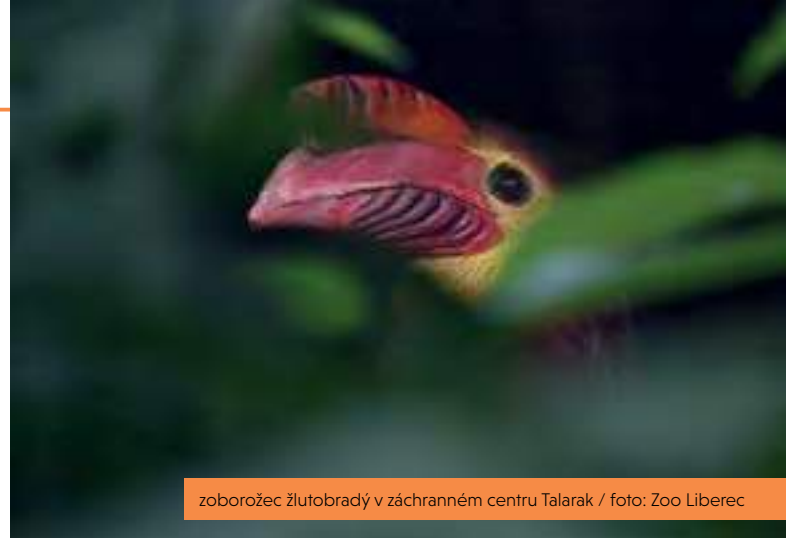
I v roce 2019 pokračoval monitoring divoké populace outloňů a vhodnosti prostředí pro vypouštění zrehabilitovaných outloňů. Dále se také vytvořila 2. série osvětových fotografií ke kampani Ukradená divočina.

Talarak

S neziskovou organizací a nadací Talarak spolupracuje liberecká zoo již od roku 2009. Organizace provozuje na filipinském ostrově Negros dvě záchranná centra, a to v Kabankalanu a Bacolodu, ve kterých úspěšně chová a rozmnožuje ohrožené a endemické druhy zvířat Filipín, jako je například zoborožec rýhozobý (*Penelopides panini*), zoborožec žlutobradý (*Rhabdotorrhinus waldeni*), výřeček filipinský (*Otus megalotis*), holub negroský (*Gallicolumba keayi*), sambar skvrnitý (*Rusa alfredi*) nebo prase visajánské (*Sus cebifrons*).

Mezi nejvýznamnější události roku 2019 patří spolupřádání West Visayas Conservation Workshopu, který umožnil setkání odborníků, zástupců místních komunit a dalších zúčastněných stran, aby společně dali dohromady veškeré známé informace týkající se endemických druhů západních Visayán a vytvořili dlouhodobou strategii pro jejich ochranu.

Tento rok se také zapsal do historie díky úplně prvnímu odchovu kritič-

zoborožec žlutobradý v záchranném centru Talarak / foto: Zoo Liberec

z pytláka učitelem - Korálová školka / foto: Zoo Liberec

---

ky ohroženého zoborožce žlutobradého. Talarak na tento okamžik čekal dlouhých devět let.

Říjen se stal významným díky podepsání oficiálního memoranda mezi organizací Talarak a městem Bayawan na společnou správu přírodní rezervace Danapa, která bude sloužit jako útočiště pro repatriované endemické druhy chované v Talaraku.

Korálová školka

V roce 2019 liberecká zoologická zahrada také završila dvouletý ochranný-vzdělávací projekt v souostroví Pulau Banyak, který leží na západě od indonéskeho ostrova Sumatra. Projekt byl zaměřen na ochranu mořského ekosystému, zejména pak na korálové útesy a jejich obnovu skrz zapojení místních obyvatel.

V počátcích projektu byly vytvořeny takzvané „korálové školky“, které sloužily k „odchovu“ odlomených fragmentů korálů, a ze kterých v závěru projektu vznikly dva nové korálové útesy. Současně vznikla vzdělávací brožura o korálech, která byla distribuována mezi místní turistické resorty a vládní aparát.

Součástí projektu bylo také vzdělávací turné bývalých pytláků želvích vajec, kteří byli v roce 2016 dopadeni za pomoci terénních pracovníků Zoo Liberec. Poté, co si pytláci odpykali svůj trest ve vězení, jim byla nabídnuta možnost přednášet na školách o jejich příběhu, vedle kterého vyzdvihovali důležitost fungujícího mořského ekosystému. Celkem navštívili 26 škol a přednášeli pro více jak 1500 dětí i dospělých. Závěrem každý ze tří přednášejících obdržel malou rybářskou loď, která jim nyní slouží k udržitelnému způsobu obživy ve zdejších podmínkách.

Projekt byl i v roce 2019 finančně podpořen Světovou asociací zoologických zahrad a akvárií (WAZA).

Zátoka nosatých opic

Liberecká zoologická zahrada podpořila v roce 2019 projekt věnující se ochraně opic kahau nosatých a okolních ekosystémů v Balikpapanském zálivu na ostrově Borneo v Indonésii. Projekt se dlouhodobě věnuje pravidelnému monitoringu zálivu, zajišťuje environmentálně vzdělávací program na čtyřech místních školách a pořádá osvětové akce k upozornění na problém s palmovým olejem.

V únoru se uspořádal již druhý ročník kuchařské soutěže u příležitosti Mezinárodního dne bez palmového oleje a v září proběhl orientační běh středoškolských studentů z celé provincie podél pobřeží zálivu. V tomto roce také indonéska vláda oznámila výstavbu nového hlavního města, které se bude nacházet na území Balikpapanského zálivu, a proto se projekt zapojil do celostátní architektonické soutěže o design tohoto města za účelem zachování všech přírodně cenných lokalit.

Save the Saola

I tento rok Zoo Liberec podpořila ochranný projekt Save the Saola, který usiluje o záchranu tohoto asijského kriticky ohroženého sudokopytníka. Saola žije v lesích na hranici Vietnamu a Laosu a pro svět byla objevena až v roce 1992. Doposud se žádnému vědci nepodařilo tento druh spatřit na vlastní oči a o jejím výskytu vypovídají zatím pouze záznamy z fotopastí.

Významným milníkem v roce 2019 bylo schválení výstavby záchraného / chovatelského centra v Bach Ma National Park, které má sloužit při případném zachycení saoly a dalších ohrožených kopytníků. Vedle toho se ochránáři nadále snaží v oblasti výskytu tohoto kopytníka potlačovat pytláctví a vyvíjí úsilí k detekování tohoto téměř nepolapitelného zvířete.

Terénní aktivity Zoo Liberec v jihovýchodní Asii

Liberecká zoologická zahrada se mimo jiné také věnuje dílčím aktivitám spojeným s ochranou přírody v JV Asii. Na Filipínách spolupředávala liberecká zoo dne 13.–14. 3. symposium věnující se veterinární medicíně v ochranářském odvětví na univerzitě Los Banos na ostrově Luzon. Dále byla Zoo Liberec přizvána k iniciačnímu workshopu týkajícího se ochrany korálových útesů na ostrově Panglao.

Ve stejný měsíc, ale v Indonésii, Zoo Liberec a Česká koalice na ochranu biodiverzity (CCBC) ve spolupráci s Velvyslanectvím České republiky v Jakartě ocenila vládní představitele z oblasti Berau, společně s několika členy armády, úředníky z ministerstva moří, policie a nevládních organizací, za mimořádný přínos k ochraně biodiverzity. Všichni ocenění se společně s terénními pracovníky Zoo Liberec spojili za účelem boje proti nelegálnímu obchodu s želvími vejci a výrobky z želvoviny.

V listopadu se ve spolupráci se Zoo Liberec na ostrově Derawan také uskutečnil úspěšný zátah na prodejce želvoviny, kteří přes opakované upozornění na porušování zákona obchod obnovili.

Tímto by *In situ* oddělení Zoo Liberec chtělo Velvyslanectví České republiky v Jakartě poděkovat za jejich neustálou pomoc a podporu. Zároveň je potřeba poděkovat všem lidem, kteří se ochranářským projektům v Zoo Liberec věnují včetně těch, kteří tvoří zázemí samotné zoologické zahrady jako takové a bez nichž by naplnění cíle ochrany přírody v jejím přirozeném prostředí nebylo možné.

Ing. Pavel Zoubek
In situ oddělení Zoo Liberec
zoubek@zooliberec.cz

instalování fotopastí při expedici v Kongu / foto: Tomáš Jůnek

předávání Stromu biodiverzity panem velvyslancem Ivanem Hofkem v Indonésii / foto: Zoo Liberec

CONSERVATION PROJECTS OF THE ZOO LIBEREC

Silent Forest

In 2019, the EAZA (the European Association of Zoos and Aquaria) worldwide conservation campaign called "Silent Forest - Asian Songbird Crisis", which had been chaired by the Liberec Zoo since 2017, was successfully concluded.

The campaign goal is to emphasize the current massive decline and extinction of bird species in the tropical rainforests of Southeast Asia in the Greater Sunda Islands. Apart from the loss of their natural habitats, it is mainly caused by their excessive hunting. Some songbird species are captured from forests and sold on markets, in massive numbers, for their exceptional and attractive colouring or unique singing.

Beside selected conservation projects in Indonesia, the campaign also aims to raise awareness of the current crisis. This should gradually lead to a shift in mentality of the locals, so that they would be able to respect and appreciate birds in their natural habitats, and not to keep species that are part of the illegal trade and are in danger of extinction. The selected projects include, for example, the construction of three new rescue centres on the islands of Java, Sumatra and Nias, or research projects mapping the numbers of wild populations of endangered songbirds in the wild.

241 institutions from 32 countries took part in the campaign, and a total of an enormous EUR 540,910 was raised for the conservation projects. All 100% of the funds will be used to protect songbirds and their habitats in the region.

The Liberec Zoo would like to thank all the participants and the entire campaign implementation team for their work, commitment and enthusiasm.

The Return of the Bearded Vulture Back to the Wild

The Liberec Zoo has been actively involved in the project of Bearded Vulture (*Gypaetus barbatus*) reintroduction since 1986, and since then it has released thirteen young bearded vultures back into the wild in the European Alps. In 2019, 2 chicks from both breeding pairs were bred in the Liberec Zoo for the first time in history. The older experienced couple reared a female, and the young couple reared

---

a male. Both chicks were included in the European Endangered Species Program (EEP), and will strengthen the bearded vulture population bred in captivity.

Save-Elephants.org

The project focused on elephant protection in Central Africa continued with the support of the Liberec Zoo also in 2019. The main activities of the organization included support for the project of bee barriers that protect the fields of small-scale farmers against elephants in Chad, as well as the development of a project of detection dogs to detect bushmeat (wild game meat), ivory, weapons and other contraband. This included logistical support for the transfer of a trained detection dog from the Czech Republic to the Odzala-Kokoua National Park in the Republic of the Congo, where the dog joined the existing dog pack. In August, in collaboration with the organization Save-Elephants.org, a pilot conservation expedition called "Dzamba ya lobi" (The Forest of Tomorrow) took place in the Congolese forests to monitor large mammals outside protected areas. This expedition took place thanks to the Neuron Endowment Fund for the support of science.

Several public events and school activities were organized throughout the year in the Třinec Region. They were organized by students from the Volunteer Centre and supported by the Via Foundation.

Rescue of Maneless Zebras

In 2019, Czech experts from the Liberec Zoo, the Dvůr Králové Zoo Safari Park, the Plzeň Zoo, the Prague Zoo and the Ostrava Zoo took steps to save maneless zebras (*Equus quagga borensis*), which are on the verge of extinction.

The maneless zebra is one of the five subspecies of the plains zebra. In the wild, it occurs only in the territory of northern and north-eastern Uganda, and can be rarely seen even in zoos. At present, 39 individuals are bred in ten breeding facilities around the world, and of this number, just over 20 animals have breeding potential.

zebra bezhřívá / foto: Zoo Liberec

Through promotional presentations, participation in professional forums and international scientific conferences, experts try to inform about the alarming situation and persuade other zoos to participate in coordinated breeding program of this rare taxon. The whole agenda associated with individual breeding steps was also supported by UCSZOO (the Union of Czech and Slovak Zoological Gardens).

This year, an expedition to Uganda also took place to map the areas of the occurrence and numbers of wildlife zebras in the wild. In addition to the Kidepo National Park, which was described as the only place where these zebras occur, Czech zoologists also confirmed their occurrence in the Pian Upe Nature Reserve, where manless zebras should have been extinct according to currently available information (the IUCN Red List). This newly identified population is estimated at some tens of individuals.

The Czech Coalition for Biodiversity Conservation (CCBC)

The CCBC Endowment Fund unites non-governmental organizations and projects dedicated to conservation, development and awareness-raising activities in Europe, Asia, Africa and Central America. The purpose of the endowment fund is to create an environment for mutual cooperation, assistance and sharing of resources, and thus help individual projects with their development and effectiveness.

In 2019, the number of the members increased thanks to the new project "Crane Life", which is dedicated to the research and protection of cranes. At present, the endowment fund has 13 active members.

During this year, several educational activities and events for the public took place to promote nature conservation. Some of these activities included, e.g. "Journey to the Forest" in the botanical garden of the Faculty of Science, Charles University, an "In-situ Children's Day" at the Station of Naturalists in Prague, or the so-called "Bird feeding", where parents and children learned how to make feeders and saw bird ringing of tits.

In the summer months, a new website was launched, which preceded the launch of the new project "CCBC to Schools", which is aimed at educating the next generation of people with a positive attitude towards nature. By the end of the year, lectures for 670 primary school children were held.

This year, too, representatives of all organizations and projects met to inform each other about the news and set further direction and goals. The meeting was traditionally held on native soil of the Liberec Zoo, which is the main partner of the endowment fund and cooperates closely with individual projects.

The Kukang Rescue Program

In Indonesia, there also operates the non-governmental organization The Kukang Rescue Program, with which the Liberec Zoo cooperates in protection of the Sunda slow loris. The cuteness of these primates makes them a frequent target of poachers, so they eventually find themselves on the rampant black animal market. The organization runs a rescue and rehabilitation centre for confiscated lorises on the Indonesian island of Sumatra in the village of Bandar Baru, as well as a school where ecology and English are regularly taught, three times a week, to about 30 pupils.

Throughout 2019, the rescue and rehabilitation centre in Sumatra was expanded and renovated: extension of the quarantine facility for lorises, a new water purification tank, cleaning of the spring supplying the centre, and the introduction of measures to support biodiversity on the plot of land.

Other year-round activities included the implementation of the grant "Small Local Development Assistance Project" from the Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic in cooperation with the Czech Embassy in Indonesia, focusing on activities for the provision of assistance to local communities, such as equipment of the school and eco-libraries in Bandar Baru and in Kuta Male villages, construction and equipment of the "School at the End of the World" in the village of Basukum, the launch of the "Kukang Coffee Project" based on the production, processing and sale of fair

---

trade coffee from the Kuta Male community, and involvement of local farmers in protecting endangered species.

Monitoring of the wild population of loris and the suitability of the environment for the release of rehabilitated loris continued in 2019. Furthermore, another series of educational photographs for the campaign "Stolen Wilderness" was also created and presented in several Czech and Slovak zoos.

Talarak

The Liberec Zoo has been cooperating with the non-profit organization and foundation Talarak since 2009. The organization runs two rescue centres on the Philippine island of Negros, in Kabankalan and Bacolod, where it successfully breeds and reproduces endangered and endemic animal species of the Philippines, such as the Visayan hornbill (*Penelopides panini*), the Walden's hornbill (*Rhabdotorrhinus waldeni*), the Philippine scops owl (*Otus megalotis*), the Negros bleeding-heart pigeon (*Gallicolumba keayi*), the Visayan spotted deer (*Rusa alfredi*), and the Visayan warty pig (*Sus cebifrons*).

The most significant events in 2019 included the co-organization of the West Visayas Conservation Workshop, which enabled experts, local community representatives and other interested parties to meet and share all known information about endemic species in the Western Visayas, and develop a long-term strategy to protect them.

This year also made history thanks to the very first breeding of the critically endangered Walden's hornbill. Talarak had been waiting for this moment for nine long years.

October represented a notable milestone thanks to the signing of an official memorandum between Talarak and the city of Bayawan on joint management of the Danapa Nature Reserve, which will serve as a refuge for reintroduction of endemic species bred in Talarak.

Coral Nursery

In 2019, the Liberec Zoo also completed a two-year lasting conservation and education project on the Pulau Banyak archipelago, which lies to the west of the Indonesian island of Sumatra. The project focused on protecting the marine ecosystem, especially coral reefs and their restoration through the involvement of local people. At the beginning of the project, so-called "coral nurseries" were created, which were used to "breed" broken fragments of corals, from which two new coral reefs were created at the end of the project. At the same time, an educational brochure on corals was created and distributed among the local tourist resorts and government officials.

The project also included an educational tour of former turtle egg poachers, who were caught in 2016 with the help of the Liberec Zoo field workers. After the poachers served their sentences in prison, they were offered an opportunity to lecture in schools about their story, and emphasize the importance of a functioning marine ecosystem. In total, they visited 26 schools and lectured to more than 1,500 children and adults. Finally, each of the three speakers received a small fishing boat, which now serves them for sustainable living in the local conditions.

In 2019, the project was also financially supported by the World Association of Zoos and Aquaria (WAZA).

Bay of Long-Nosed Monkeys

In 2019, the Liberec Zoo supported a project dedicated to protecting proboscis monkeys and surrounding ecosystems in Balikpapan Bay on the island of Borneo in Indonesia. The project has long been dedicated to regular monitoring of the bay. It provides an environmental education program at four local schools, and organizes awareness-raising events to raise awareness of the palm oil issue.

In February, the second year of a cooking competition was held on the occasion of the International Day without Palm Oil, and in September there was an orienteering

---

run of secondary school students from all over the province along the bay coast. This year, the Indonesian government also announced the construction of a new capital, which will be located in Balikpapan Bay, and therefore the project participated in a nationwide architectural competition for the design of this city in order to preserve all naturally valuable sites.

Save the Saola

This year, too, the Liberec Zoo supported the conservation project "Save the Saola", which seeks to save this critically endangered even-toed ungulate in Asia. The saola lives in forests on the border of Vietnam and Laos, and was discovered in 1992. So far, no scientist has ever been able to see this species with their own eyes, and only camera trap records have testified to its occurrence.

In 2019, an important milestone was the approval of the construction of a rescue/breeding centre in Bach Ma National Park, which is to serve for the possible capture of the saola and other endangered ungulates. In addition, conservationists continue to try to control poaching in the habitat of this ungulate, and they make efforts to detect this elusive animal.

Field activities of the Liberec Zoo in Southeast Asia

Among other things, the Liberec Zoo is also engaged in partial activities related to nature conservation in SE Asia. In the Philippines, the Liberec Zoo co-organized a symposium on veterinary medicine at the conservation department of the University of Los Banos on the island of Luzon, which took place on March 13-14. Furthermore, the Liberec Zoo was invited to an initiation workshop on protecting coral reefs on the island of Panglao.

In the same month, but in Indonesia, the Liberec Zoo and the Czech Coalition for Biodiversity Conservation (CCBC), in cooperation with the Embassy of the Czech Republic in Jakarta, bestowed awards to government officials from the Berau region,

along with several members of the army, officials of the Ministry of Maritime Affairs and Fisheries, police and non-governmental organizations for their extraordinary contribution to biodiversity protection. All award winners joined forces with the field workers of the Liberec Zoo in order to combat illegal trade in turtle eggs and tortoiseshell products.

In November, in cooperation with the Liberec Zoo on the island of Derawan, there took place a successful raid on tortoiseshell sellers, who resumed their business despite repeated warnings of violations of the law.

The In-situ department of the Liberec Zoo would like to thank the Embassy of the Czech Republic in Jakarta for their constant help and support. At the same time, we would like to thank all the people who are involved in the conservation projects at the Liberec Zoo, including those who form the background of the zoo itself and without whom the goal of nature conservation in its natural environment would be impossible.

STAVY ZVÍŘAT V ZOO LIBEREC – 2019 / CENSUS OF ANIMALS – 2019

	1. 1. 2019		31. 12. 2019	
	Druhy Species	Jedinci Specimens	Druhy Species	Jedinci Specimens
Plazi (Reptilia)	20	49	19	63
Ptáci (Aves)	65	295	64	271
Savci (Mammalia)	53	240	51	236
Bezobratlí (Invertebrata)	4	121	3	81
Obojživelníci (Amphibia)	3	15	3	19
Ryby (Pisces)	7	108	6	62
Celkem (Total)	152	827	146	732

Savci (Mammalia)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
alpaka Vicugna pacos	2.0					2.0						
antilopa koňská Hippotragus equinus	3.3	2.0		1.0	1.1	3.2					*	*
bodlinatka egyptská Acomys cahirinus	0.0.2			0.0.2								
buvolec běločelý Damaliscus pygargus phillipsi	2.3	1.1			1.0	2.4		*				*
gibon bělolící Nomascus leucogenys	3.1.1	0.0.1			1.0	2.1.2				*	*	*
irbis Panthera uncia	1.1					1.1				*	*	*
kočka cejlonská Prionailurus rubiginosus phillipsi	1.1		0.1			1.2			*	*	*	*
kočka domácí Felis catus	3.3					3.3						
kočkodan Dianin Cercopithecus diana	1.2	0.0.2				1.2.2			*	*	*	*
kosman zakrslý Callithrix pygmaea pygmaea	2.1	0.0.1	0.1		1.1	1.1.1				*		*
koza domácí - kamerunská Capra hircus	0.1					0.1						
koza domácí Capra hircus	3.3					3.3						

Savci (Mammalia)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
kozorožec dagestánský Capra cylindricornis	2.11		1.0	1.2		2.9		*				*
králík domácí - zakrslý Oryctolagus cuniculus v. edulis	1.2.4					1.2.4						
kůň domácí - mini appaloosa Equus caballus	2.3	0.2			1.1	1.4						
kůň domácí - shetlandský pony Equus caballus	1.2	0.1				1.3						
kůň Převalského Equus przewalskii	1.3	1.1				2.4		*	*	*	*	*
lachtan hřivnatý Otaria byronia	1.2			0.1		1.1		*				*
lemur černý Eulemur macaco	4.0					4.0			*	*	*	*
lev berberský Panthera leo leo	1.1.2	1.1			0.0.2	2.2				*		*
levhart čínský Panthera pardus japonensis	1.0					1.0				*	*	*
makak lví Macaca silenus	3.2					3.2			*	*	*	*
mangabej žlutobřichý Cercocebus chrysogaster	3.0					3.0				*	*	*
mangusta tmavá Crossarchus obscurus	1.1					1.1						*

Savci (Mammalia)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
markhur turkmenský Capra falconeri heptneri	2.5	2.0			0.2	4.3				*	*	*
morče bolivijské Galea monasteriensis	2.2	1.0			1.1	2.1						*
mravenečník velký Myrmecophaga tridactyla	1.1					1.1			*	*	*	*
muntžak chocholý Elaphodus cephalophus michianus	1.1		0.1			1.2		*				*
muntžak malý Muntiacus reevesi	2.2	0.1		1.0		1.3						*
nahur modrý Pseudois nayaur	2.5	0.2			1.2	1.5		*		*		*
nyala nížinná Tragelaphus angasii	3.5			0.1		3.4		*				*
osel somálský Equus africanus somalicus	1.5	1.0	2.0	1.0		3.5			*	*	*	*
osmák degu Octodon degus	0.0.3					0.0.3						*
ovce domáci - kamerunská Ovis aries aries	0.2				0.1	0.1						
panda červená Ailurus fulgens fulgens	2.1		0.1		1.1	1.1			*	*	*	*
pavián pláštíkový Papio hamadryas	3.13	5.1		4.2		4.12				*		*

Savci (Mammalia)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
pes domácí Canis familiaris	0.1					0.1						
rys karpatský Lynx lynx carpathicus	4.4			0.1		4.3	*	*		*		*
sambar skvrnitý Rusa alfredi	3.2	1.0			2.0	2.2		*	*			*
slon indický Elephas maximus bengalensis	0.2					0.2				*	*	*
sob karelský Rangifer tarandus fennicus	1.2		0.1			1.3		*				*
surikata Suricata suricatta	5.1	3.5			5.5	3.1						*
šimpanz Pan troglodytes	1.2					1.2				*	*	*
takin zlatý Budorcas taxicolor bedfordi	4.7	1.1			0.1	5.7		*		*		*
tamarin pinčí Saguinus oedipus	1.1		0.1	0.1		1.1						
tapír jihoamerický Tapirus terrestris	2.0					2.0				*	*	*
tygr - bílá forma Panthera tigris	1.1		0.2		0.2	1.1				*		*
urial bucharský Ovis vignei boharensis	2.4	1.0	1.1	2.1		2.4						*

Savci (Mammalia)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
velbloud dvouhrbý - domácí Camelus bactrianus	1.4					1.4						
vikuña Vicugna vicugna	2.5	0.2		1.0	1.2	0.5			*	*	*	*
zebra bezhřívá Equus quagga borensis	3.2		0.2		0.1	3.3						*
zebra Chapmanova Equus quagga chapmanni	2.5	3.1			1.1	4.5						*
žirafa Rothschildova Giraffa camelopardalis camelopardalis	2.2	1.0		1.0		2.2				*	*	*

Ptáci (Aves)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
amadina Gouldové <i>Chloebia gouldiae</i>	0.0.1					0.0.1						*
amazoňan zelenolící <i>Amazona viridigenalis</i>	1.1					1.1				*	*	*
ara hyacintový <i>Anodorhynchus hyacinthinus</i>	1.1					1.1				*	*	*
bažant Edwardsův <i>Lophura edwardsi</i>	1.2	0.0.1			0.1	1.1.1			*	*	*	*
bažant obecný korejský <i>Phasianus colchicus karpowi</i>	1.1					1.1						*
bažant palavánský <i>Polyplectron napoleonis</i>	1.0					1.0				*	*	*
bažant zlatý <i>Chrysolophus pictus</i>	1.2					1.2						*
bulbul zahradní <i>Pycnonotus barbatus</i>	0.1					0.1						*
čimango horský <i>Phalcoboenus megalopterus</i>	1.1.1					1.1.1				*		*
hadilov pisař <i>Sagittarius serpentarius</i>	2.0				1.0	1.0		*		*		*
holub nikobarský <i>Caloenas nicobarica</i>	5.3.1					5.3.1				*		*
holub rudopsý <i>Gallilolumba crinigera</i>	2.1					2.1		*				*

Ptáci (Aves)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
holub šedohlavý <i>Leptotila plumbeiceps</i>	1.1.3	0.0.2				1.1.5						*
hrdlička čínská <i>Streptopelia chinensis chinensis</i>	0.0.5					0.0.5						*
ječáb černokrký <i>Grus nigricollis</i>	1.1					1.1			*	*		*
ječtřáb lesní <i>Accipiter gentilis</i>	0.1					0.1	*			*		*
kachnička mandarinská <i>Aix galericulata</i>	1.1.4					1.1.4						*
káně lesní <i>Buteo buteo</i>	2.4.1			0.1		2.3.1				*		*
korunáč novoguinejský <i>Goura scheepmakeri</i>	1.2	0.1			0.1	1.2				*		*
leskoptev purpurová <i>Lamprolornis purpureus</i>	1.1					1.1						*
loskuták posvátný <i>Gracula religiosa</i>	1.1			1.1								
majna Rothschildova <i>Leucopsar rothschildi</i>	2.1					2.1				*	*	*
nandu Darwinův <i>Pterocnemia pennata pennata</i>	2.1					2.1		*		*		*
nestor kea <i>Nestor notabilis</i>	2.1				1.0	1.1		*		*		*

Ptáci (Aves)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
orel jestřábí <i>Hieraetus fasciatus</i>	3.5				0.1	3.4				*		*
orel královský <i>Aquila heliaca</i>	4.2					4.2		*		*		*
orel křiklavý <i>Aquila pomarina</i>	4.4		0.1			4.5	*			*		*
orel mořský <i>Haliaeetus albicilla</i>	2.2					2.2	*			*	*	*
orel nejmenší <i>Hieraetus pennatus</i>	1.5	0.1			0.1	1.5				*		*
orel skalní <i>Aquila chrysaetos</i>	3.1					3.1	*			*		*
orel stepní <i>Aquila nipalensis</i>	1.1					1.1				*		*
orel východní <i>Haliaeetus pelagicus</i>	5.3	1.0		1.0	2.1	3.2		*		*		*
orel Wahlbergův <i>Hieraetus wahlbergi</i>	1.1					1.1				*		*
orlík krátkoprstý <i>Circaetus gallicus</i>	2.1					2.1				*		*
orlosup bradatý <i>Gypaetus barbatus aureus</i>	2.2	1.1			1.1	2.2				*	*	*
papoušek vlnkový <i>Melopsittacus undulatus</i>	1.1					1.1						*

Ptáci (Aves)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
pelikán bílý <i>Pelecanus onocrotalus</i>	5.5.2				0.0.2	5.5						*
pelikán skvrnozobý <i>Pelecanus philippensis</i>	4.7			1.2		3.5						*
perlička kropenatá <i>Numida meleagris</i>	0.0.2					0.0.2						*
plameňák - hybrid <i>Phoenicopterus sp.</i>	0.0.1					0.0.1				*		
plameňák kubánský <i>Phoenicopterus ruber</i>	1.2.1					1.2.1				*		*
plameňák růžový <i>Phoenicopterus roseus</i>	8.8.7	0.0.2		1.0.1		7.8.8				*		*
puščík bělavý pobaltský <i>Strix uralensis liturata</i>	1.1					1.1	*			*		*
puščík bradatý <i>Strix nebulosa lapponica</i>	0.1					0.1				*		*
rajka královská <i>Ciccinnurus regius</i>	1.0					1.0		*		*		*
satyr obecný <i>Tragopan satyra</i>	1.2	1.0.2		0.2	1.0	1.1				*		*
satyr Temminckův <i>Tragopan temminckii</i>	1.1			0.1		1.0						*
sovíček sněžní <i>Nyctea scandiaca</i>	1.1					1.1				*		*

Ptáci (Aves)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
sup himálajský <i>Gyps himalayensis</i>	1.1					1.1				*		*
sup hnědý <i>Aegypius monachus</i>	1.1					1.1				*	*	*
sup kapucín <i>Necrosyrtes monachus</i>	2.1					2.1				*		*
sup mrchožravý <i>Neophron percnopterus</i>	1.1					1.1				*	*	*
toko Deckenův <i>Tockus deckeni</i>	2.2			1.0		1.2		*				*
tučňák Humboldtův <i>Spheniscus humboldti</i>	2.3.2			0.1		2.2.2				*	*	*
turako červenokorunkatý <i>Tauraco erythrolophus</i>	1.1					1.1		*		*		*
výr velký <i>Bubo bubo</i>	1.2		1.0			2.2	*			*		*
výřeček bělolící <i>Ptilopsis leucotis</i>	3.1				3.1							
výřeček filipínský <i>Otus megalotis</i>	1.1			1.0		0.1				*		*
zebříčka pestrá <i>Taeniopygia guttata</i>	0.2.48					0.2.48						*
zoborožec guinejský <i>Rhyticeros plicatus</i>	1.1					1.1		*		*		*

Ptáci (Aves)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
zoborožec hrubozobý <i>Ceratogymna atrata</i>			1.1			1.1						*
zoborožec kaferský <i>Bucorvus leadbeateri</i>	1.1					1.1		*				*
zoborožec rýhozobý <i>Penelopides panini</i>	1.1					1.1		*		*		*
zoborožec šedolící <i>Ceratogymna brevis</i>	1.1					1.1						*
zoborožec tmavý <i>Anthracosceros malayanus</i>	2.2			1.0	0.1	1.1		*		*		*
zoborožec vrásčitý <i>Aceros corrugatus</i>	1.1					1.1				*	*	*

Plazi (Reptilia)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
felzuma madagaskarská <i>Phelsuma madagascariensis kochi</i>	0.1					0.1				*		*
hroznýšovec kubánský <i>Chilabothrus angulifer</i>	2.0					2.0				*		*
korálovka pružovaná <i>Lampropeltis getula</i>	0.0.1					0.0.1						*
krajta zelená <i>Morelia viridis</i>	1.1					1.1				*		*
krátkokrčka novoguinejská <i>Elseya novaeguineae</i>	1.2					1.2						*
užovka červená <i>Pantherophis guttatus</i>	0.2					0.2						*
varan antracitový <i>Varanus beccarii</i>			0.1			0.1				*		*
varan modrý <i>Varanus macraei</i>	1.1					1.1				*		*
varan smaragdový <i>Varanus prasinus</i>	2.2			1.0		1.2		*		*		*
želva bahenní <i>Emys orbicularis</i>	0.0.2					0.0.2	*	*				*
želva korunkatá <i>Hardella thurjii</i>	3.0			1.0		2.0				*		*
želva ostruhatá <i>Centrochelys sulcata</i>	1.0					1.0				*		*

Plazi (Reptilia)												
Druh Specie	Stav 1. 1. 2019	Odchov Birth	Příchod Arrival	Úhyn Death	Odchod Departure	Stav 31. 12. 2019	Zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
želva nádherná <i>Trachemys scripta elegans</i>	1.8.2					1.8.2						*
gekon obrovský <i>Gekko gecko</i>	0.0.2	0.0.2				0.0.4				*		
hroznýšovec duhový <i>Epicrates cenchria cenchria</i>	1.1					1.1		*		*		
chameleon jemenský <i>Chamaeleo calyptratus</i>	0.1			0.1								
krajta mřížkovaná <i>Python reticulatus</i>	1.1	0.0.16			0.0.16	1.1				*		
krokodýl želnatý <i>Osteolaemus tetraspis</i>	1.0				1.0							
scink šalomounský <i>Corucia zebrata</i>	1.1					1.1				*		
tilikva obrovská <i>Tiliqua gigas evanescens</i>	1.2					1.2						
želva uhlířská <i>Chelonoidis carbonaria</i>	0.2					0.2				*		

Obojživelníci (Amphibia) 15/3			
		CITES	RDB
parosnička srdíčková <i>Dyscophus guineti</i>	0.0.5	*	*
pralesnička strašná <i>Phyllobates terribilis</i>	0.0.6	*	*
rosnička včelí <i>Phrynohyas resinifictrix</i>	0.0.8		*
Ryby (Pisces)			
			RDB
kapr obecný <i>Cyprinus carpio</i>	0.0.40		
krunýřovec <i>Ancistrus</i> sp.	0.0.3		
pancéřníček kropenatý <i>Megalechis thoracata</i>	0.0.1		
plata skvrnitá <i>Xiphophorus maculatus</i>	0.0.2		
tlamovec <i>Melanochromis</i> sp.	0.0.15		
živorodka duhová <i>Poecilia reticulata</i>	0.0.1		
Stopkooci (Stylommatophora)			
achatina žravá <i>Achatina fulica</i> rodatzi	0.0.1		
švábi (Blattaria)			
šváb smrtihlav <i>Blaberus craniifer</i>	0.0.60		
Brouci (Coleoptera)			
zlatohlávek <i>Eudicella schultzeorum</i>	2.3.15		

pralesnička strašná / foto: Jiří Mikoláš

V roce 2019 bylo marketingové oddělení vytíženo kromě běžné agendy a organizování tradičních akcí zejména přípravou knižní publikace o historii zoo. Nadále probíhal sběr a zpracování materiálů a fotografií, tvorba, revize, redakční úpravy a korektury textů i obrázků. V tomto projektu pokračovala spolupráce s badatelským spolkem RODOKMEN.BIZ, na jehož podnět byla také svolána první tisková konference roku 2019. 21. února se tak veřejnost prostřednictvím novinářů dozvěděla, že nejstarší zoo v Česku je ještě starší, než se dlouhá léta uvádělo. Právě nové průzkumy spolku badatelů RODOKMEN.BIZ dokázaly, že zoo v Liberci byla založena již 8. srpna roku 1904. V roce 2019 tedy zahrada neslavila sté, ale již sto patnácté výročí.

Jako překvapení a poděkování pravidelným návštěvníkům zahrada připravila v roce svého výročí hned v začátku jarní sezóny dárek v podobě výrazného snížení cen permanentek. Změna vstupného se dotkla ročních neomezených nepřenosných permanentek, jejichž ceny se snížily na třetinu, takže již při třetí návštěvě zoo v daném roce je permanentka velmi výhodná. Zájemci si tedy mohli od 1. března 2019 pořídit permanentky za tyto ceny: Základní nepřenosná roční permanentka za 300 Kč (původně 950 Kč) Zlevněná nepřenosná roční permanentka za 200 Kč (původně 700 Kč) Roční nepřenosná permanentka 1+1 za 500 Kč (původně 1150 Kč) Rodinná nepřenosná permanentka (2+2/ 2+3) za 880 Kč (původně 1500 Kč). Tento krok se osvědčil a zůstane pravděpodobně v platnosti i v roce 2020.

Součástí oslav bylo také několik tematických jednorázových akcí a výstav. Marketingové oddělení zajišťovalo v roce 2019:

- 16 akcí v areálu zoo pro širokou veřejnost organizovaných přímo marketingem + 10 dalších akcí zajišťovaných ve spolupráci s dalšími

-
- externími subjekty (Den s Brumíkem, Pojišfovna 211, Hudební mládež, Elektrowin atd.)
- 6 komerčních akcí pro různé firmy i jednotlivce (teambuildingy, firemní/partnerské dny, firemní setkání, dětské dny, oslavy narozenin)
  - 2 akce mimo areál zahrady (výstava v OC Nisa a Závody dračích lodí na harcovské přehradě)
  - 3 firemní nebo školní úklidové akce v areálu zoo nebo v nejbližším okolí
  - 11 komentovaných prohlídek zoologické zahrady, jichž se zúčastnilo 142 dospělých a 158 dětí (individuálně i skupinově, v rámci dnů pro seniory, oslav narozenin, zootáborů apod.)
  - 2 akce pro odbornou veřejnost (Setkání českých, slovenských a polských zoologických zahrad, křest aršíku známek České pošty – Zoologické zahrady IV)
  - 2 akce pro zaměstnance (ocenění dlouholetých zaměstnanců na liberecké radnici, vánoční večírek)

Pracovníci marketingu odbavili řadu dotazů, e-shopových objednávek, několik výběrových řízení na dodavatele reklamních a outdoorových ploch, reklamních předmětů a suvenýrů.

V průběhu celého roku pokračovaly zážitkové programy ve spolupráci se všemi zooúseky. Celkem se zážitkových programů zúčastnilo 137 dospělých osob z celé ČR. Z provozních, chovatelských i personálních důvodů na straně chovatelů má tento program i nadále klesající tendenci.

K tradičním akcím patřily v roce 2019 tyto akce: XIV. ples zoo, Den Země, Mezinárodní den žiraf, Den slonů, výtvarná soutěž škol Libereckého kraje, ZooRiskuj - vědomostní soutěž základních škol a víceletých gymnázií (10. ročník), projektový den, Den bez palmového oleje, běh okolo zoo, závo-

akce Strašidelná zoo / foto: Zoo Liberec

XIV. ples Zoo Liberec / foto: Daniel Dančevský

komentovaná prohlídka na Mezinárodní den zvířat / foto: Jakub Volný

arášek známek / foto: Zoo Liberec

dy dračích lodí, šest turnusů Zootáborů s Motýčkovíc klikou, Den supů, Den zvířat spojený se dnem pro partnery a podporovatele, Strašidelná zoo, Štědrý den v zoo.

Mimořádné akce v roce 2019: výstava k historii zoo „Papírové vzpomínky“, Česko-polsko-slovenské setkání zoologických zahrad, výstava k historii zoo v OC Fórum, Koncert skupiny 100 zvířat (v rámci dne pro partnery), výstava Pour Félicité – Zoo Liberec v novoročenkách apod.

Velmi nestandardní aktivitou v rámci oslav 115. výročí založení zoologické zahrady se stala emise a prodej nulové suvenýrové eurobankovky. Jejím hlavním motivem jsou vlajková zvířata charakteristická právě pro libereckou zoo – slon, takin a orlosup. Zájemci si mohli suvenýr pořídit za 80 Kč jen v Zoo Liberec pouze 27. května 2019. Zájem byl veliký, 3 000 kusů určených pro tento prodej bylo vyprodáno za 3,5 hodiny.

NÁVŠTĚVNOST	2019	2018	2017
Zoo Liberec	402 193	368 195	355 336
Zoologická zahrada, příspěvková organizace	493 740	451 851	433 087

Ing. Marta Dostálová
vedoucí odd. marketingu
dostalova.marta@zooliberec.cz

FUNDRAISING V ROCE 2019

Stejně jako v loňském roce pokračoval i letos nezanedbatelný nárůst příjmů od smluvních partnerů. Z darů podporovatelů zoo byla například pořízena a nainstalována plachta pro zastínění části výběhu slonů, pro které jsme zároveň získali nové vážící zařízení sloužící také ke kontrole váhy automobilů s dovezenými krmivem, sokolníci mohou lhnout vejce ohrožených dravců ve zbrusu nové líhni.

Ze sponzorských prostředků bylo též vybaveno naše ZooKino audio a video technikou a vybudována vyhlídka u antilop koňských.

Přízeň mecenášů umožnila mj. opravit lesní cestu vedoucí od mravenečnicků k tuňákům, získat automobil Renault Trafic za příznivých cenových podmínek, užívat pro potřeby zoo elektrické vozidlo Twizy a elektromobil Renault Zoe, apod.

Za přispění účelových darů od společností Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group a Česká spořitelna, a. s. byl zhotoven a umístěn ve vstupu zoologické zahrady Velký strom biodiverzity. Originální umělý strom v životní velikosti, s listy z křišťálového skla, je nejen významným fundraisingovým nástrojem, který pomáhá zapojit do ochranných aktivit veřejnost, ale zároveň v sobě nese marketingové propojení ochranných a vzdělávacích aktivit naší zahrady se sklářskou tradicí libereckého regionu.

Věra Neradová

Fundraiser

neradova@zooliberec.cz

vážení slona indického / foto: Zoo Liberec

DOBROVOLNÍCI V LIBERECKÉ ZOO

Už dlouhou dobu Zoologická zahrada Liberec využívá nápadů, podpory a volného času dobrovolníků. Skupina pomocníků pracuje v Zoo Liberec již od roku 2007. Jejich počet se v průběhu let proměňoval. Nyní se ustálil na počtu 10 aktivních členek. Můžete se s nimi setkat přímo v areálu zoo, kde pomáhají kontrolovat dodržování návštěvního řádu, poskytují informace návštěvníkům, nově mají při pochůzkách po zahradě s sebou také základní pomůcky pro poskytnutí první pomoci. Zajišťují také chod některých stanovišť v rámci akcí pořádaných Zoo Liberec, např.: Den žiraf, Den slonů, Dětský den v zoo, Den sponzorů a partnerů, Strašidelná Zoo atd. Pomáhají šířit dobré jméno Zoo Liberec při akcích spřátelených zoologických zahrad, potkat je tak můžete v Zoo Plzeň, či v Tierpark Zittau. Ať tam, nebo v naší zoologické zahradě, dobrovolnice bezpečně poznáte podle světle modrých triček s logem zoo a označením Volunteer/dobrovolník.

irbis / foto: Zoo Liberec

Dobrovolníci už od začátku spolupracují se spolkem Faunus, z.s., který kromě aktivit Zoo Liberec, podporuje také sám ochranu sněžných levhartů in situ - prostřednictvím organizace Snow Leopard Trust (dále SLT, www.snowleopard.org), a sociální, environmentální a další projekty sdružení AMPO v africké Burkina Faso (www.sahel.de). Finanční prostředky získává Faunus, z.s. především díky prodeji originálních artefaktů místních lidí, kteří jsou zapojeni v projektech SLT (v Mongolsku a Kyrgyzstánu) a AMPO (v Burkina Faso), ale také díky prodeji artefaktů, které vyrobily samy dobrovolnice. Všechny výše zmíněné artefakty lze zakoupit v areálu Zoo Liberec, v tzv. „Budce prodejní“ u sněžných levhartů, a provoz tohoto prodejního místa je opět zajištěn dobrovolnicemi.

Užitek a radost z činnosti dobrovolníků mají i samotná zvířata v zoo. Dobrovolnice se totiž podílejí na výrobě enrichmentu - interaktivních hraček, závěsů atd., vyráběných převážně z vyřazených hasičských hadic. Zhotovení jednodušších enrichmentových prvků do expozic si pod vedením dobrovolnic mohou zkusit i děti a jejich rodiče, a to při velikonočních nebo vánočních dílničkách v Lidových sadech.

Dobrovolnice svoji přítomností v Zoo Liberec, kde pracují ve svém volném čase a bez nároku na odměnu, výrazně napomáhají k vytváření „vlídné tváře“ liberecké zoo. V určité míře jsou dobrovolníci nepostradatelnou součástí Zoo Liberec.

Eva Bednářová
dobrovolnice

ROZVAHA PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE ZOO LIBEREC K 31. 12. 2019 - AKTIVA (Kč)

Číslo položky	Název položky	Syntetický účet	1	2	3	4		
			ÚČETNÍ OBDOBÍ					
			BRUTTO		BĚŽNÉ		NETTO	MINULÉ
					KOREKCE			
AKTIVA			496 951 221,53	206 184 936,58	290 766 284,95	284 208 602,49		
A.	Stálá aktiva		433 630 304,35	206 081 599,93	227 548 704,42	229 033 634,45		
I.	Dlouhodobý nehmotný majetek		2 506 170,12	1 805 149,63	701 020,49	693 196,49		
2.	Software	013	774 348,49	517 492,00	256 856,49	335 228,49		
5.	Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	018	983 300,63	983 300,63				
6.	Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek	019	601 821,00	304 357,00	297 464,00	357 968,00		
7.	Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	041	146 700,00		146 700,00			
II.	Dlouhodobý hmotný majetek		431 124 134,23	204 276 450,30	226 847 683,93	228 340 437,96		
1.	Pozemky	031	11 681 957,98		11 681 957,98	11 681 957,98		
3.	Stavby	021	367 222 282,20	165 649 454,96	201 572 827,24	204 677 215,60		
4.	Samostatné hmotné movité věci a soubory hmotných movitých věcí	022	33 578 555,61	20 730 997,25	12 847 558,36	11 809 536,63		
6.	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	028	17 895 998,09	17 895 998,09				
8.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	042	745 340,35		745 340,35	171 727,75		
B.	Oběžná aktiva		63 320 917,18	103 336,65	63 217 580,53	55 174 968,04		
I.	Zásoby		26 346 728,09	0,00	26 346 728,09	27 679 296,17		
2.	Materiál na skladě	112	1 446 222,68		1 446 222,68	1 387 831,86		
3.	Materiál na cestě	119				5 178,25		
8.	Zboží na skladě	132	707 958,41		707 958,41	872 751,98		
10.	Ostatní zásoby	139	24 192 547,00		24 192 547,00	25 413 534,08		
II.	Krátkodobé pohledávky		3 348 374,93	103 336,65	3 245 038,28	2 683 839,29		
1.	Odeběratele	311	782 668,44	31 491,00	751 177,44	636 520,69		
4.	Krátkodobé poskytnuté zálohy	314	238 451,58		238 451,58	586 356,10		
5.	Jiné pohledávky z hlavní činnosti	315	159 110,89		159 110,89	149 666,29		
9.	Pohledávky za zaměstnanci	335	1 652,00		1 652,00	122,00		
29.	Náklady příštích období	381	638 068,47		638 068,47	758 738,34		
30.	Příjmy příštích období	385	414 254,00		414 254,00	2 719,68		
31.	Dohadné účty aktivní	388	323 808,00		323 808,00	380 298,15		
32.	Ostatní krátkodobé pohledávky	377	790 361,55	71 845,65	718 515,90	169 418,04		
III.	Krátkodobý finanční majetek		33 625 814,16	0,00	33 625 814,16	24 811 832,58		
9.	Běžný účet	241	31 049 724,44		31 049 724,44	22 780 904,66		
10.	Běžný účet FKSP	243	1 506 736,96		1 506 736,96	1 119 018,29		
15.	Ceniny	263	194 480,00		194 480,00	87 000,00		
16.	Peníze na cestě	262	26 181,00		26 181,00	228 192,00		
17.	Pokladna	261	848 691,76		848 691,76	596 717,63		

ROZVAHA PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE ZOO LIBEREC K 31. 12. 2019 - PASIVA (Kč)

Číslo položky	Název položky	Syntetický účet	1	2
			ÚČETNÍ OBDOBÍ	
			BĚŽNÉ	MINULÉ
PASIVA			290 766 284,95	284 208 602,49
C.	Vlastní kapitál		274 832 361,55	273 913 963,71
I.	Jméni účetní jednotky a upravující položky		251 789 982,34	254 541 293,29
1.	Jméni účetní jednotky	401	172 785 037,28	174 068 092,09
3.	Transfery na pořízení dlouhodobého majetku	403	78 286 734,30	79 754 990,44
7.	Opravy minulých období	408	718 210,76	718 210,76
II.	Fondy účetní jednotky		23 002 192,33	19 308 161,74
1.	Fond odměn	411	840 034,97	788 434,97
2.	Fond kulturních a sociálních potřeb	412	1 621 166,15	1 244 878,52
3.	Rezervní fond tvořený ze zlepšeného výsledku hospodaření	413	917 005,26	904 096,58
4.	Rezervní fond z ostatních titulů	414	4 034 003,85	3 266 695,44
5.	Fond reprodukce majetku (investiční fond)	416	15 589 982,10	13 104 056,23
III.	Výsledek hospodaření		40 186,88	64 508,68
1.	Výsledek hospodaření běžného účetního období		40 186,88	64 508,68
D.	Cizí zdroje		15 933 923,40	10 294 638,78
II.	Dlouhodobé závazky		0,00	0,00
8.	Dlouhodobé přijaté zálohy na transfery	472		
III.	Krátkodobé závazky		15 933 923,40	10 294 638,78
5.	Dodavatelé	321	5 892 823,32	1 367 650,64
10.	Zaměstnanci	331	2 938 635,00	2 718 599,00
11.	Jiné závazky vůči zaměstnancům	333	55 480,76	40 803,23
12.	Sociální zabezpečení	336	1 198 465,00	1 122 673,00
13.	Zdravotní pojištění	337	520 527,00	482 050,00
16.	Ostatní daně, poplatky a jiná obdobná peněžítá plnění	342	460 519,00	409 299,00
17.	Daň z přidané hodnoty	343	132 904,00	66 476,00
20.	Závazky k vybraným místním vládním institucím	349	345 500,79	
32.	Krátkodobé přijaté zálohy na transfery	374		193 325,00
34.	Výdaje příštích období	383	1 045 742,26	1 520 683,77
35.	Výnosy příštích období	384	1 009 248,44	1 134 193,51
36.	Dohadné účty pasivní	389	622 483,02	206 330,80
37.	Ostatní krátkodobé závazky	378	1 711 594,81	1 032 554,83

Číslo položky	Název položky	Syntetický účet	1	2	3	4
			ÚČETNÍ OBDOBÍ			
			BĚŽNÉ OBDOBÍ		MINULÉ OBDOBÍ	
			Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Hlavní činnost	Hospodářská činnost
A.	NÁKLADY CELKEM		102 584 879,26	26 930 359,79	97 299 169,40	25 249 246,25
I.	Náklady z činnosti		102 560 946,97	26 930 334,25	97 274 241,66	25 247 629,55
	1. Spotřeba materiálu	501	17 089 949,77	8 850 233,24	15 180 937,56	8 520 718,09
	2. Spotřeba energie	502	4 974 695,27	1 068 633,78	4 383 965,63	1 240 213,72
	4. Prodané zboží	504		2 519 209,78		2 374 199,06
	8. Opravy a udržování	511	3 879 354,76	546 105,09	3 504 777,56	339 258,62
	9. Cestovné	512	836 739,33		546 368,20	
	10. Náklady na reprezentaci	513	223 544,32	449,92	112 019,78	411,00
	12. Ostatní služby	518	12 667 883,42	1 251 607,31	12 529 294,03	1 165 010,17
	13. Mzdové náklady	521	34 739 810,30	9 085 036,70	33 658 642,00	8 089 486,00
	14. Zákonné sociální pojištění	524	11 426 900,67	2 777 345,33	11 038 682,95	2 626 233,05
	15. Jiné sociální pojištění	525	191 873,54	42 539,98	181 435,00	39 719,01
	16. Zákonné sociální náklady	527	1 894 729,64	429 654,60	1 904 913,00	412 441,82
	18. Daň silniční	531		11 525,00		9 875,00
	20. Jiné daně a poplatky	538	32 816,34		30 369,61	
	22. Smluvní pokuty a úroky z prodlení	541			200,00	9,00
	23. Jiné pokuty a penále	542	310,00			
	26. Manka a škody	547		937,23		5 608,54
	28. Odpisy dlouhodobého majetku	551	11 120 635,21		10 896 552,15	
	35. Náklady z drobného dlouhodobého majetku	558	1 483 528,09	337 906,28	1 260 925,67	405 263,98
	36. Ostatní náklady z činnosti	549	1 998 176,31	9 150,01	2 045 158,52	19 182,49
II.	Finanční náklady		23 932,29	25,54	24 927,74	1 616,70
	2. Úroky	562	0,05		2,50	
	3. Kurzové ztráty	563	23 932,24	25,54	24 925,24	1 616,70
V.	Daň z příjmů		0,00	0,00	0,00	0,00
	1. Daň z příjmů	591	0,00	0,00	0,00	0,00

lachtan hřivnatý / foto: J. Mikoláš

ROZBOR VYBRANÝCH NÁKLADŮ:

501 Spotřeba materiálu 25 940 183,01 Kč

44,55 %	celkové spotřeby materiálu tvoří krmiva, steliva 11 556 882,55
30,81 %	tvoří nákup surovin - služby zákazníkům ve výši 7 993 124,09
7,68 %	nákup všeobecného materiálu 1 991 387,86
16,96 %	ostatní náklady, např. materiál na opravy, propagaci, léky, drobný majetek, ochranné pomůcky, kanc. potřeby 4 398 788,51

502 Spotřeba energie 6 043 329,05 Kč

41,84 %	celkové spotřeby energií tvoří elektrická energie 2 528 555,63
17,07 %	vodné 1 031 312,06
41,09 %	plyn 2 483 461,36

511 Opravy a udržování 4 425 459,85 Kč

79,60 %	všech oprav činí opravy a údržba nemovitého majetku 3 522 580,51
20,40 %	opravy a údržba movitého majetku 902 879,34

518 Ostatní služby ve výši 13 919 490,73 Kč

50,03 %	služeb tvoří pořady Lidových sadů, hudební kurzy, projekty, pronájmy atd. 6 964 168,96
6,08 %	stočné 846 482,45
16,68 %	služeb vynaložených na propagaci 2 321 644,04
4,19 %	veterinární služby 583 713,53
23,01 %	ostatní služby, např. revize, program. služby, doprava, telekomunikace, bankovní poplatky atd. ve výši 3 203 481,75

521 Mzdové náklady 43 824 847 Kč

92,77 %	mzdové náklady 40 657 991
6,68 %	ostatních osobních nákladů 2 927 439
0,43 %	náhrada mzdy za pracovní neschopnost 189 417
0,11 %	odměny komerční akce 50 000

Číslo položky	Název položky	Synteticky účet	1	2	3	4
			ÚČETNÍ OBDOBÍ			
			BĚŽNÉ OBDOBÍ		MINULÉ OBDOBÍ	
			Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Hlavní činnost	Hospodářská činnost
B.	VÝNOSY CELKEM		101 959 393,66	27 596 032,27	97 243 831,44	25 369 092,89
I.	Výnosy z činnosti		38 324 290,46	27 594 293,48	37 401 151,98	25 367 233,24
1.	Výnosy z prodeje vlastních výrobků	601	74 500,00		4 500,00	
2.	Výnosy z prodeje služeb	602	36 431 777,76	20 308 255,66	36 119 388,01	18 822 250,66
3.	Výnosy z pronájmu	603		2 122 251,79		1 826 178,13
4.	Výnosy z prodaného zboží	604		4 847 156,86		4 257 317,98
12.	Výnosy z prodeje materiálu	644	15 618,00		21 436,00	
16.	Čerpání fondů	648	180 000,00		286 000,00	
17.	Ostatní výnosy z činnosti	649	1 622 394,70	316 629,17	969 827,97	461 486,47
II.	Finanční výnosy		32 798,64	1 738,79	33 028,30	1 859,65
2.	Úroky	662	31 247,08		25 484,03	
3.	Kurzové zisky	663	1 551,56	1 738,79	7 544,27	1 859,65
IV.	Výnosy z transferů		63 602 304,56	0,00	59 809 651,16	0,00
2.	Výnosy vybraných místních vládních institucí z transferů	672	63 602 304,56		59 809 651,16	
C.	VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ					
1.	Výsledek hospodaření před zdaněním		-625 485,60	665 672,48	-55 337,96	119 846,64
2.	Výsledek hospodaření běžného účetního období		-625 485,60	665 672,48	-55 337,96	119 846,64

ROZBOR VYBRANÝCH VÝNOSŮ:

602 Výnosy z prodeje služeb 56 740 033,42 Kč

- 62,90 % vlastních výnosů tvoří tržby z prodeje vstupného za celou organizaci 35 689 929,72
- 29,59 % tržby za stravování ve výši 16 788 823,55
- 2,26 % tržby za parkovné 1 280 436,40
- 1,99 % tržby za reklamu 1 128 135,31
- 3,27 % ostatní tržby, např. zážitkové programy, semináře, výukové programy SEV DIVIZNA, umístění zvířat ARCHA 1 852 708,44

649 Ostatní výnosy z činnosti 1 939 023,87 Kč

- 70,56 % ostatní výnosy z činnosti 1 368 114,87
- 29,44 % pojistná plnění 570 909,-

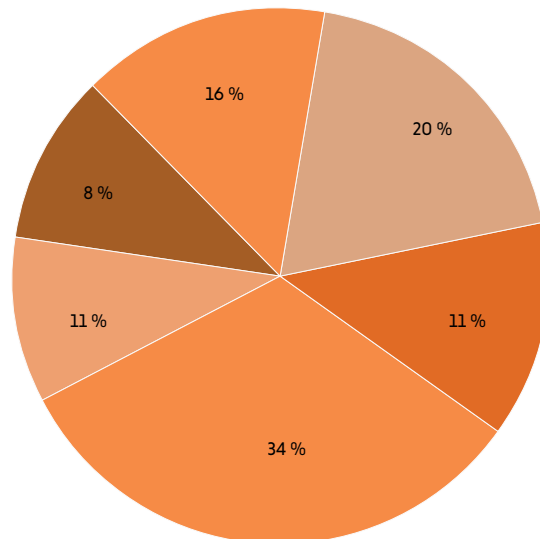
672 Výnosy z transferů 63 602 304,56 Kč

- 77,35 % transfery - příspěvek na provoz 49 195 867
- 17,48 % transfery - příspěvek na odpisy 11 120 635,21
- 0,05 % transfery zřizovatel - ostatní 30 600
- 5,12 % transfery ostatní poskytovatelé 3 255 202,35

Hospodaření Zoologické zahrady Liberec, p.o. za rok 2019 skončilo kladným hospodářským výsledkem ve výši 40 186,88 Kč.

ROZBOR NÁKLADŮ PŘÍSPĚVKOVÉ ORGANIZACE ZOO LIBEREC (V KČ)

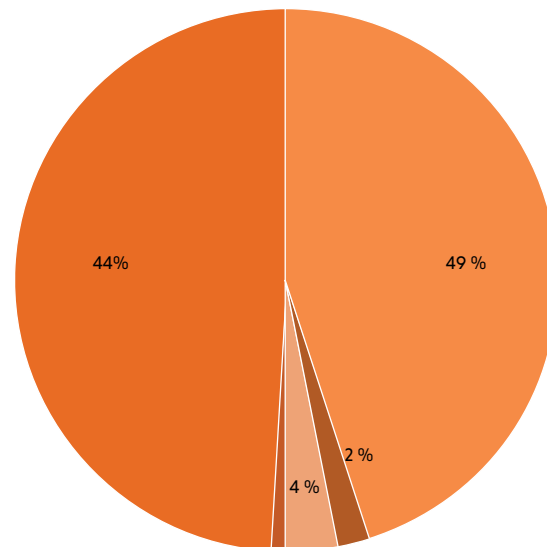
Rozbor nákladů 2019	Účet	Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Celkem
Spotřeba materiálu	501	17 089 949,77	8 850 233,24	25 940 183,01
Ostatní služby	518	12 667 883,42	1 251 607,31	13 919 490,73
Mzdové náklady	521	34 739 810,30	9 085 036,70	43 824 847,00
Zákonné sociální pojištění	524	11 426 900,67	2 777 345,33	14 204 246,00
Odpisy dlouhodobého majetku	551	11 120 635,21	0,00	11 120 635,21
Ostatní náklady	-	15 539 699,89	4 966 137,21	20 505 837,10
Náklady celkem				129 515 239,05
Rozbor ostatních nákladů				
Spotřeba energie	502	4 974 695,27	1 068 633,78	6 043 329,05
Prodané zboží	504	0,00	2 519 209,78	2 519 209,78
Opravy a udržování	511	3 879 354,76	546 105,09	4 425 459,85
Cestovné	512	836 739,33	0,00	836 739,33
Náklady na reprezentaci	513	223 544,32	449,92	223 994,24
Jiné sociální pojištění	525	191 873,54	42 539,98	234 413,52
Zákonné sociální náklady	527	1 894 729,64	429 654,60	2 324 384,24
Daň silniční	531	0,00	11 525,00	11 525,00
Jiné daně a poplatky	538	32 816,34	0,00	32 816,34
Jiné pokuty a penále	542	310,00	0,00	310,00
Manka a škody	547	0,00	937,23	937,23
Náklady z drobného dlouhodobého majetku	558	1 483 528,09	337 906,28	1 821 434,37
Ostatní náklady z činnosti	549	1 998 176,31	9 150,01	2 007 326,32
Úroky	562	0,05	0,00	0,05
Kurzové ztráty	563	23 932,24	25,54	23 957,78

20 % spotřeba materiálu
 11 % ostatní služby
 34 % mzdové náklady
 11 % zákonné sociální pojištění
 8 % odpisy dlouhodobého majetku
 16 % ostatní náklady

Rozbor výnosů 2019	Účet	Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Celkem
Výnosy z prodeje služeb	602	36 431 777,76	20 308 255,66	56 740 033,42
Výnosy z pronájmu	603	0,00	2 122 251,79	2 122 251,79
Výnosy z prodaného zboží	604	0,00	4 847 156,86	4 847 156,86
Ostatní výnosy z činnosti	649	1 622 394,70	316 629,17	1 939 023,87
Výnosy vybraných místních vládních institucí z transferů	672	63 602 304,56	0,00	63 602 304,56
Ostatní výnosy	-	302 916,64	1 738,79	304 655,43
Výnosy celkem				129 555 425,93
Rozbor ostatních výnosů				
Výnosy z prodeje vlastních výrobků	601	74 500,00	0,00	74 500,00
Výnosy z prodeje materiálů	644	15 618,00	0,00	15 618,00
Úroky	662	31 247,08	0,00	31 247,08
Kurzové zisky	663	1 551,56	1 738,79	3 290,35
Čerpání fondů	648	180 000,00	0,00	180 000,00

Mimorozpočtové zdroje - finanční fondy			
	FKSP	REZERVNÍ FOND	FOND INVESTIC
Stav k 1.1.2019	1 244 878,52	4 170 792,02	13 104 056,23
Tvorba fondů	817 948,16	960 217,09	11 869 485,21
Čerpání fondů	441 660,53	180 000,00	9 383 559,34
Stav k 31.12.2019	1 621 166,15	4 951 009,11	15 589 982,10

- 44 % výnosy z prodeje služeb
- 49 % výnosy vybraných místních vládních institucí z transferů
- 2 % výnosy z pronájmu
- 4 % výnosy z prodaného zboží
- 1 % ostatní výnosy z činnosti

PŘEHLED DÁRCŮ A POSKYTNUTÝCH FINANČNÍCH DARŮ ZA ROK 2019

Česká spořitelna	750 000,00	Sparkasse Ober	10 000,00
Kooperativa pojišťovna a.s.	200 000,00	Statutární město Jablonec nad Nisou	10 000,00
Anonymní dar pro zoo	154 894,18	Ječmen Petr	10 000,00
Nadace PRECIOSA	100 000,00	Knorr-Bremse systémy	10 000,00
Projekt Nisa s.r.o.	100 000,00	Zika Radim	9 000,00
TexBase s.r.o.	80 000,00	Burza Robert	8 000,00
Rolf Radke	49 744,00	Česko-anglická Montessori MŠ	8 000,00
Nadace ČEZ	45 600,00	Srdeční záležitost s.r.o.	7 340,00
Nadace Syner	40 000,00	ZŠ Janov nad Nisou	7 100,00
Kuželová Romana PhDr.-ROMMY AGENCY	30 000,00	Dostálová Helga	7 000,00
Memory Crystal s.r.o.	25 000,00	Macháčková Jiřka	7 000,00
Odbory KOVO MB	25 000,00	ZŠ Liberec, Křížanská 80	7 000,00
Technická Univerzita Liberec	20 000,00	Kalát Miroslav, Ing.	6 200,00
ERMEG s.r.o.	17 400,00	Kuthan Pavel	6 000,00
ANEGG s.r.o.	16 500,00	Černý Ondřej, MUDr. Mgr.	6 000,00
INISOFT s.r.o.	15 000,00	Niedobová Michaela	6 000,00
Skrbek Jan, Ing.	15 000,00	Robětín Karel	6 000,00
zaměstnanci BAUHAUS Liberec	13 300,00	Smutný Vladimír	6 000,00
Doctrina ZŠ a MŠ Liberec, s.r.o.	12 482,00	Vyčítalová Irena	6 000,00
Filinger Zbyněk	12 000,00	Kotková Irena	5 500,00
7. ZŠ Mladá Boleslav	11 500,00	Adamčíková Veronika	5 000,00
Envipor s.r.o.	11 000,00	Ambulance dětské kardiologie Liberec	5 000,00
TechnoIndustry s.r.o.	11 000,00	Houžvička Jindřich	5 000,00
Tomanová Kateřina	11 000,00	Kepaková Ilona	5 000,00
Hájek Jiří	10 000,00	Renomia a.s.	5 000,00
Harant Pavel	10 000,00	Soukupová Zdeňka	5 000,00
Hron David, PhDr.	10 000,00	Sportovní klub Ještěd	5 000,00
Rodina Musilova	10 000,00	rodina Blehova	5 000,00

Košnar Pavel	5 000,00
Filip František, Ing.	5 000,00
Tipplová	5 000,00
Podrazská Alexandra	4 500,00
ZŠ 28. října 2733, Česká Lípa	4 100,00
Dienelt Jan, Bc.	4 000,00
Jadrný Josef	4 000,00
Kubcová Darina	4 000,00
MERIA CONSULT spol. s r.o.	4 000,00
Polák Petr	4 000,00
Povšíková Zuzana, Ing.	4 000,00
Rosa Vladimír	4 000,00
SRPDŠ při ZŠ Barviřská Liberec	4 000,00
Šimová Michaela	4 000,00
Štefkovi Dagmar a Pavel	4 000,00
Šulc Václav	4 000,00
Tučaniová Eva	4 000,00
Základní škola Přepeře	4 000,00
Zvejšková Jana, Ing.	4 000,00
Marxová Jitka, Mgr.	4 000,00
Suchánková Dana	4 000,00
Toráková Adéla	3 800,00
ZŠ Liberec Lesní, 7.A	3 600,00
Blažek Jan	3 500,00
Mrákoví Lukáš, Nela a Jana	3 500,00
Kučerová Viola	3 500,00
Krejčíř Martin	3 500,00
Šimík Bohumír, MUDr.	3 500,00

ZŠ Husova Liberec-školní družina	3 500,00
Zákl.škola Oblačná	3 500,00
ZŠ Dr. Edvarda Beneše Mladá Boleslav	3 500,00
Repčáková Linda	3 300,00
zaměstnanci Billa Jablonec nad Nisou	3 300,00
Konráťová Anna	3 200,00
Sokol Tomáš	3 200,00
MŠ Jablůňka Liberec	3 200,00
ZŠ Nový Bor	3 200,00
Kohoutová Barbora	3 000,00
Hejný Tomáš	3 000,00
Myslíl Viktor	3 000,00
Novotná Jana	3 000,00
Sedláček Štěpán	3 000,00
Sedláčková Alexandra	3 000,00
Zyderová Jana	3 000,00
Pikousová Jana	3 000,00
Janská Andrea	2 700,00
Dovrtělová Milena	2 700,00
Mráčková Petra	2 700,00
Petráňová Dana	2 700,00
Postřlová Lucie	2 600,00
Zyderová Jana	2 600,00
Kinská Květa	2 500,00
Otta Jiří, Ing.	2 500,00
Vinš Václav	2 500,00
Zpěváková Dana	2 500,00
Murín Jaroslav	2 500,00

SpinFit Liberec -Roman Jungwirth	2 400,00	Revaková Lucie	1 900,00
Zachoval Ladislav	2 400,00	Mejsnarová Eva	1 800,00
Škvor Miroslav	2 100,00	Filingerová Marta, Bc.	1 700,00
Boch Stanislav	2 000,00	Trtíková Jana	1 700,00
Čálek Zdeněk	4 000,00	Marmange Dušan, Ing.	1 700,00
Čermák Martin	2 000,00	Boch František	1 600,00
Deanová Rita, Mgr.	2 000,00	Hodáková Eva	1 600,00
Drbohlavová Olga	2 000,00	Navrátilová Jana	1 600,00
Grosmut Kamila	2 000,00	Dům seniorů Liberec - Františkov	1 600,00
Farinha Lenka	2 000,00	Doubek Karel	1 600,00
Krajská nemocnice Liberec a.s. - pacienti oddělení psychiatrie	2 000,00	Ploček Jan	1 600,00
Novotný Roman	2 000,00	Rindt Jan	1 600,00
Půlpánová Lenka	2 000,00	ARA-AGENTURA s.r.o.	1 500,00
Rozkovec Jiří	2 000,00	Bláhová Jaroslava	1 500,00
Šimová Miroslava	2 000,00	Dieneltová Lucie, Bc.	1 500,00
Šindelarová Adriana	2 000,00	Dostálová Ilona (Maši, Snoubenci, Žahy)	1 500,00
Šmákal Petr	2 000,00	Fišerová Radka	1 500,00
Štícha Milan	2 000,00	Frieser Vít	1 500,00
Vávrová Žaneta	2 000,00	Júzlová Jana, Mgr.	1 500,00
Votýpková Martina	2 000,00	Maštálková Andrea	1 500,00
Vyskočil Vladimír	2 000,00	Peřinová Alžběta	1 500,00
Zwierzová Marketa	2 000,00	Staud Zdeněk	1 500,00
Drbalová Klára	2 000,00	Vaňek Aleš	1 500,00
Jetmarová Ivana	2 000,00	Forero Mora Mario A.	1 500,00
Kroupová Monika	2 000,00	Jakoubek Václav	1 500,00
Taraba Miroslav, Ing.	2 000,00	Kmecová Martina	1 500,00
Nejedlová Simona	2 000,00	Pavlíková Jana	1 500,00
		Veselá Petra	1 500,00

Vojtíšková Jana	1 500,00	Šedivý Jaroslav, Ing.	1 000,00
ZŠ U Soudu Liberec	1 500,00	Štychová Petra	1 000,00
Taraba Jan	1 400,00	Vrbová Lucie	1 000,00
Najmanová Michaela	1 300,00	Zakouřil Jiří	1 000,00
Kadlecová Ivana	1 250,00	Petržilka Jaroslav	1 000,00
Albrechová Andrea	1 200,00	Nácvoský Karel	1 000,00
Carbrnoh Ivo	1 200,00	ZŠ, Liberec - Vratislavice	1 000,00
Pelechová Hana	1 200,00	Buchbergerová Olga	1 000,00
Pohanková Magdaléna	1 200,00	Deutch Ludvík	1 000,00
Veverková Jana	1 100,00	Drbohlav Ondřej	1 000,00
ZŠ Kaplického Liberec	1 100,00	Hamtilová Michaela	1 000,00
ZŠ Lesní Liberec, 7.B	1 000,00	Literová Ilona	1 000,00
Berounský Miloslav -MiBe Facility&Marketing Services	1 000,00	Majerová Irena, Ing.	1 000,00
Čech Petr	1 000,00	Marešová Ivana	1 000,00
Čechová Kateřina	1 000,00	Pasevová Dagmar, Mgr.	1 000,00
Česák Vojtěch, Mgr.	1 000,00	Richterová Jana	1 000,00
Fialová Kateřina	1 000,00	Skrbková Naděžda	1 000,00
Geppertová Adéla	1 000,00	Stárek Jan	1 000,00
Hájek Pavel, PhDr.	1 000,00	Žižka Lukáš	1 000,00
Hajný Petr a Bernardová Lucie	1 000,00	p. Bystřický, Liberec, Sibiřská 103	1 000,00
Hovorka Vít	1 000,00	p. Mechová, Hejnice	1 000,00
Hronová Marcela	1 000,00	p. Pittnerová, Liberec	900,00
Jirásková Anet	1 000,00	Dvořáková Lenka	800,00
Kačírek Miloš	1 000,00	Kolouch Aleš, Ing.	800,00
Kirschová Dagmar	1 000,00	Puchriková Šárka	800,00
Kollmerová Renata, Ing.	1 000,00	Dobšová Kateřina	800,00
Kos Jiří	1 000,00	Filová Soňa	800,00
Mašťálkovi Alice a Jiří	1 000,00	Žůrková Barbora	800,00

Černá Jaroslava	700,00
Svobodová Helena	700,00
Eršilová Eva	600,00
Jirounková Hana	600,00
Kašpar Tomáš	600,00
Kopková Michaela	600,00
Košnarová Lucie	600,00
Prauš Petr	600,00
Zeroník Jiří	600,00
Táboříková Marie	550,00
Lexová Barbora	500,00
Bělonohý Vladimír	500,00
Egermaierová Václava	500,00
Holajová Petra	500,00
Houda Martin	500,00
Luft Marek	500,00
Mikule Martin	500,00
Slaninová Pavlína	500,00
Veselá Petra	500,00
Zárybnická Kateřina	500,00
Bičíště Martin	500,00
Kimmelová Veronika	500,00
Košátková Mirka	500,00
Ralková Markéta	500,00
Remešová Karolína	500,00
Černý František	475,00
Štaňková Šárka	400,00
Novotný Martin	350,00

Klufová Jana	300,00
Mindlová Jana	300,00
Petranová Pavla	300,00
Čeremyš Tomáš	300,00
Zikmundová Eva	300,00
Smolík Martin	200,00
Svobodová Magdalena	200,00
Toráková Adéla	200,00
Hyprová Olga	200,00
Schneiderová Milada	200,00
Zahradníková Ivana	200,00
Nájemník Vilém	100,00
Bezucha Michal	100,00
Midlová Jana	100,00
Kulhánek Petr	100,00
Stolaříková Terezie	100,00
CELKEM	2 366 085,18

Děkujeme všem dárcům, kteří přispívají Zoologické zahradě Liberec.

Velmi si vážíme každého příspěvku.

Zajdová Romana
vedoucí ekonomického oddělení
zajdova@zooliberec.cz

TECHNICKÉ ODDĚLENÍ

Úkolem technického oddělení je podpora ostatních středisek a údržba areálu včetně péče o jeho zlepšování, ať z hlediska podmínek pro život zvířat, tak i pro uživatelské pohodlí návštěvníků a jejich bezpečí. Během roku se vyskytuje bezpočet drobných i větších oprav, které jsou podle míry vážnosti řešeny v průběhu času. Zároveň pro chod zahrady zajišťujeme servis zahradnickými pracemi, noční ostrahou areálu, každodenním úklidem budov a návštěvnických prostor.

Celoroční práce v jednotlivých sekcích technického oddělení

Oprava a údržba externími dodávky

Budovy i nemovitý majetek je nutno průběžně opravovat a to nelze jen vlastními pracovníky, ale je tedy nutno využívat služeb externích společností. Níže je uveden soupis hlavních prací a dodávek, které jsou významné nejen svojí cenou, ale i složitostí a profesní různorodostí. Každá tato oprava je jedinečná a bylo k nim přistupováno s pečlivostí a rozmyslem. Stejně jako každý rok se nevládlo opravit vše. Požadavky pro absolutní spokojenost nemůžeme a nejsou nikdy naplněny, ale to podstatné se podařilo zajistit.

Oprava a údržba movitostí:	
Opravy vozového parku	619 022 Kč
Opravy ostatního strojního zařízení	283 857 Kč
Oprava a údržba movitostí za rok 2019 činila	902 879 Kč

Opravy a údržba vlastními pracovníky

Pracovníci celoročně provádějí opravy a údržbu zařízení areálu. Jedná se o opravy zámečnické, truhlářské a elektrikářské. V průběhu roku se nejdříve jedná o opravy, ale i o součinnost s subdodavatelskými subjekty.

Provádí se oprava provozních prvků od opravy šubru až po výrobu terárií pro zvířata.

Úklid areálu a budov

Pracovníci zajišťují úklid areálu a budov a dále i každodenní rozvoz krmiv. Podílejí se na přípravě akcí pro veřejnost dle harmonogramu akcí např. Den Země, večerní prohlídky zoo nebo osazení soch.

Po dohodě s probační a mediační službou vypomáhá při úklidových pracích skupina, která vykonává veřejně prospěšné práce.

Doprava a údržba vozového parku

Profesní řidiči během roku zajišťují dovoz, zásobování a navážení materiálu na vlastní opravy. Dále plní potřeby navážení a rozvozu krmiv po zoo, odvoz veškerých odpadů a biologických vzorků, odvoz hnoje, navážení parkosů a okusů. Provádí také vlastní transport zvířat i mimo území republiky. Součástí dopravy je zajišťování vozidel pro služební cesty.

Kontroly STK se provádějí dle časových harmonogramů. Školení profesních řidičů a referentské zkoušky probíhají na základě zákonných norem.

Zahradnická sekce

Areál zahrady zahrnuje údržbu vzrostlé zeleně pro zajištění bezpečnosti návštěvníků. Jako v celé republice i v areálu zahrady bylo jedním z témat odstranění smrků napadených kůrovcem. Provedení výškových arboristických prací bylo řešeno průběžně externími dodavateli. Běžné zahradnické práce byly prováděny průběžně po celý rok. Jedná se o pleť, seť, hrabání a přesazování. Zahradníci jsou v průběhu roku doplněni i o klienty, kteří jsou v zoo na léčebné terapii. Tito pracovníci nám pomáhají s péčí o rostliny i areál.

VÝČET VÝZNAMNĚJŠÍCH OPRAV PROVÁDĚNÝCH DODAVATELSKY – ČÁSTKA ZAOKROUHLENA NA TISÍCE VČETNĚ DPH:

Oprava a údržba nemovitostí:		
Oprava a údržba nemovitostí za rok 2019		3 522 581 Kč
Výčet významnějších oprav prováděných dodavatelsky:		
Budova	Popis opravy	částka
Vstup do zoo	nátěr laviček	31 000 Kč
Elektroinstalace areálu	opravy datových rozvodů - převěs na SEV DIVIZNA	50 000 Kč
Bistro „U Gibona“	opravy elektroinstalace, opravy kotle a natěračské práce a výmalba	55 000 Kč
Areál dětského koutku	oprava zpevněných komunikací po kácení - u vstupní brány	56 000 Kč
Filtrační technologie bazénu lachtanů	servis a opravy pískového filtru	58 000 Kč
Pavilon šelem	natěračské práce, oprava zasklení a umělé skály, oprava odtok. šachty a elektroinstalace	60 000 Kč
Gastro stánek u kulatého jezírka	opravy po revizích elektroinstalace	62 000 Kč
Areál zoo	natěračské práce oplocení	62 000 Kč
Resturace Formanka	tukový lapol - poklapy a sanace	70 000 Kč
Pavilon tropů	nátěry konstrukcí, oprava zavlazování a vodopádu, opravy elektro, vzduchotechniky	98 000 Kč
Ubikace takinů	nátěry palisády a zemní práce	110 000 Kč
Kontaktní zoo	oplocení	111 000 Kč
Soví stezka	demontáž palisád, umělá skála, výměna sítě (řešeno v rámci pojistné události)	125 000 Kč
Areálové komunikace	oprava zpevněných ploch u kina / asfalty výtluků	131 000 Kč
Provozní budova záchrané stanice	oprava plynových kotlů a topení	139 000 Kč
Stáje velbloudů	odvodnění výběhu	175 000 Kč
Ubikace a výběh pro soby	oprava oplocení a kamenného valu	259 000 Kč
Lidové sady	oprava omítek a stropu v LS, oprava plynoinstalace, elektroinstalací a rozvaděčů, opravy EZS	317 000 Kč
ZooKino	oprava obvodových a podlahových konstrukcí	357 000 Kč
Hospodářská budova	opravy budovy, výťahu v budově, vikýře - tesařské práce, oprava chovatelského vstupu	465 000 Kč
Stáje koně Převalského	opravy přístřešku koně Převalského - pojistná událost (pád stromu při vichřici)	521 000 Kč
Materiál na opravy:		
Materiál na opravy objektů/staveb		741 808 Kč

úprava expozic pavilonu tropů / foto: Zoo Liberec

Kvalitu zeleně opět nepříznivě ovlivňovalo letní sucho. Přítok do nádrže Labutí jezírko byl v průběhu léta minimální až žádný. Vzhledem k tomuto suchu nebyl funkční ani vodovod užitkové vody, který napájí vodní prvky pro zvířata a využívá s k zalévání vegetace.

Noční vrátní, úklid

Noční ostraha se stará o bezpečnost a ochranu areálu po jeho zavírací době a v nočních hodinách, včetně koordinace s noční ostrahou v objektu Lidových sadů. Během celého roku je potřeba zajistit i úklid návštěvnických prostor po celé Zoo.

Během letní sezony se technické oddělení stará o chod parkovacích ploch, jak v točně tramvaje, tak v ulici Fibichova a Riegrova.

ZooKino / foto: Zoo Liberec

Investice a technické zhodnocení v roce 2019

Investiční činnost zahrnovala jak věci nehmotného charakteru, tak i charakteru hmotných movitých či nemovitých věcí.

Každá z investičních akcí mění charakter areálu zahrady a snaží se o jeho modernizaci. Cílem většiny stavebních zásahů bylo s mírou citlivosti umístit do areálu objekty, které se zoologickou zahradou přirozeně splnou. V zoo nově uvidíte například vyhlídky do výběhů, ZooKino, nové prvky ve výbězích pro zvířata, nebo části pavilonů po úpravách. Ve vstupní hale návštěvníci narazí na Velký strom biodiverzity, který symbolizuje ochranu přírody a pomoc široké veřejnosti zapojením se do ochrannářských projektů.

Na konci roku jsme zahájili i rozsáhlou rekonstrukci komunikací na náměstíčku ve spodní části zoo. Povrch náměstí byl v dezolátním stavu. Letošní mírná zima nám dovoluje pokračovat v pracích i v současné době,

REALIZOVANÉ INVESTICE V ROCE 2019	cena vč. DPH
Areál zoo Liberec	
Pavilon tropů - dokončení renovace expozic v horní části	494 309,50 Kč
Návštěvnická vyhlídka - antilopy koňské	523 482,72 Kč
Návštěvnická vyhlídka - mravenečník velký, sambar skvrnitý	789 510,21 Kč
Návštěvnická stezka "RODODENDRONY"	429 437,47 Kč
Výběh šimpanzů - osazení výběhu prvky enrichmentu	248 019,75 Kč
Pavilon šelem - zvýšení bezpečnosti - filtr	70 760,80 Kč
Stavební buňky - rozšíření technického zázemí	353 254,62 Kč
Trafostanice - výměna rozvaděčů a kompenzátorů napětí	394 692,99 Kč
Pavilon tropů - návštěvnické průhledy	302 462,81 Kč
Návštěvnická vyhlídka - antilopy koňské - oplocení a vjezdová brána	383 0182 Kč
Výběh sobů - oplocení a brány	384 618,30 Kč
ZooKino - vybavení audiotechnikou	113 290,58 Kč
ZooKino - vnitřní vybavení a vegetační střeška	749 205,76 Kč
Pavilon opic - rekonstrukce fasády a šubr	433 935,60 Kč
Lidové sady	
Lidové sady - rekonstrukce střechy a fasády	329 107,55 Kč
Lidové sady - zábradlí na věž	58 557,96 Kč
Dětský koutek - zázemí pro rekreační běže	103 250,00 Kč
Lidové sady - „Zastávka“ - dobrovolnické centrum 1. etapa	499 088,82 Kč
Technické vybavení - dlouhodobý hmotný majetek	
Osobní dodávkový automobil - Renault Trafic	545 426,12 Kč
Skútr - Honda 300	129 702,32 Kč
Rychlopečicí pec do bufetu GIBON	217 047,70 Kč

Mycí stroj na podlahy	88 622,20 Kč
Strom biodiverzity	998 402,00 Kč
Liheň Grumpach	69 272,77 Kč
Projektové dokumentace	
Zhotovení vrtaných studní pro zajištění zdroje vody	100 962,00 Kč
Renovace střech - SEV DIVIZNA	77 000,00 Kč
Renovace střech - pavilon žiraf	125 000,00 Kč
Renovace stavidla na Jizerském potoce	145 877,60 Kč
Údolí ohrožené divočiny- geodetické práce	57 860,00 Kč
Optická síť v zoo	146 700,00 Kč
Oprava komunikací na pozemku 3208/1-náměstí	66 913,00 Kč

vyhlídka u antilop koňských / foto: Zoo Liberec

šubr pro pavilon opů / foto: Zoo Liberec

herní prvky ve výběhu šimpanzů / foto: Zoo Liberec

a tak se podaří dokončit rekonstrukci v ideálním termínu a zahrada přivítá největší návštěvnický nápor již bez omezujících opatření z důvodu stavby.

Školení zaměstnanců v profesní způsobilosti a BOZP a PO

Se smluvními partnery jsme zajišťovali všechny potřebné kontroly a revize zařízení, strojů a budov a školení pracovníků. Zaměstnancům bylo umožněno a zajištěno proškolení v oborech BOZP, PO a profesní způsobilosti dle jejich pracovní náplně.

Energetika a spotřeby energií a PHM

Spotřeby základních dodaných energií a spotřeba PHM

Technická komodita	počet jednotek	jednotka
Elektrická energie	1 080	MWh
Plyn	229 560	m ³
Spotřeba nafty	10,0	tun
Spotřeba benzínu	3,6	tuny

Poděkování patří všem, kteří pomáhali zrealizovat naše vize.

Ing. Radim Špringl

vedoucí technického oddělení

pavián pláštíkový / foto: Zoo liberec

CENTRUM PRO ZVÍŘATA V NOUZI ARCHA V ROCE 2019

Zoologická zahrada pomocí své organizační složky Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA zajišťuje provoz útulku pro opuštěná a nalezená zvířata ze zájmových chovů, záchranou stanici pro handicapované živočichy fauny ČR a ekogramotnost v těchto oblastech.

Rok 2019 by se dal charakterizovat slovy průměrný, bez významnějších zásahů a událostí. V celém areálu probíhaly udržovací práce, zejména nář dřevěných prvků – kotců pro psy a hlavně voliér v záchrané stanici, realizované díky sponzorským darům v podobě barev a luxolu. Došlo k výměně ztrouchnivělých trámů na nejstarší voliére z roku 2006, u které hrozilo zřícení a stejně tak k výměně uhnílych parkosů ve voliérách trvale handicapovaných káňat a poštolek.

V polovině roku došlo k výměně na pozici ošetřovatele v záchrané stanici, kdy odešla Ing. Petra Němečková a nahradila ji veterinární technička Nela Novotná.

Útulek vybudovaný v lokalitě Růžodol slavil v roce 2019 dvacáté výročí provozu.

V roce 1994 uznala Rada města potřebu vybudování nového útulku a vyslovila souhlas se záměrem výstavby útulku v lokalitě Růžodol I. Vlastní stavba byla zahájena v srpnu 1998 ►

4. května 1999	zahájení provozu Městského útulku pro ztracená a zatlouaná zvířata v Libereci Růžodole
13. května 1999	slavnostní otevření za účasti primátora Ing. Ježka a vedoucí odboru životního prostředí Ing. Evy Šůrové
2000	zakoupení venkovního dvojkotce se zateplenou boudou
2000	kapacita 32 psů, 30 koček; v současnosti 55 psů a 25 koček
2001	nejnižší procento psů předaných původním majitelům - pouhých 34 %; v současnosti cca 70 %
2001	vybudování oploceného psiho hřiště
2002	pořízení šesti kotců se zateplenými boudami
IX.2002-IV.2003	zastřešení venkovních výběhů
2004	zavedení trvalého označení mikročipem u psů
1.1.2006	přechod pod Zoo Liberec, Centrum pro zvířata v nouzi - BOBÍK
2006	vybudování prvních voliér pro ptáky
II.-III.2007	dvojnásobně překročena kapacita útulku - odebrání 16 ti psů, počet psů tak dosáhl čísla 70
2007	oprava havarijního stavu střechy budovy
2007	vybudování venkovního posezení s ohništěm pro výukové programy
2008	postavení 2. výběhu pro venčení psů
podzim 2008	změna názvu z Bobík na ARCHA
IX.2009	získání akredice MŽP k provozování stanice pro handicapované živočichy
XI.2009	přijetí za člena Národní sítě záchraných stanic
VIII.2010	povodně - příjem zvířat bezplatně na žádosti obcí i jednotlivců postižených povodněmi - celkem 17 psů
X.2012	stavba kruhové terénní stanice (zázemi pro výukové programy)
2012-2014	stavba záchrané stanice z OPŽP
17.4.2014	slavnostní otevření nového areálu záchrané stanice
2014	pořízení venkovní voliérky pro kočky
2015	historicky nejvyšší procento psů vrácených původním majiteli (71,9 %)
2017	2. místo v anketě Osobnost roku Libereckého kraje v kategorii dobrý skutek
XI.2018	rekonstrukce recepce útulku

1. Útulky pro opuštěná a nalezená zvířata ze zájmových chovů

V rámci hlavní činnosti útulku, tj. odchyt zvířat na území města Liberce a některých dalších obcí, péče o ně a navrácení zpět majiteli nebo předání do náhradní péče, byla poskytnuta péče 441 psů a 271 kočky. Sociální síť velmi napomáhá s dohledáním majitelů, takže celá řada zvířat nemusí vůbec projít útulkem a útulek slouží pouze jako zprostředkovatel mezi nálezci a majiteli zvířat. Držíme stále vysoké procento navrácení psů původním majitelům a to 64,85 % a letos i množství navrácených koček původním majitelům dosahuje poměrně vysokých čísel a to deseti procent. V roce 2019 bylo stejně jako předchozí rok nízké procento přijatých koťat a to pouhých 45 % ze všech nově zaevidovaných koček. Byl uskutečněn 431 výjezdů k odchytům zvířat nebo likvidaci kadáverů, z čehož 11 % tvořily výjezdy k likvidaci kadáverů, zejména koček uhynulých na veřejných komunikacích. V nočních hodinách prováděli odchvy strážníci Městské policie, kteří do útulku umístili 64 zvířat. V průběhu roku útulek poskytl útočiště čtyřem psům odebraným úřady pro týrání z Liberecka a třem psům z Varnsdorfu. Centrum ARCHA podalo dva podněty na prošetření přestupku proti zákonu na ochranu zvířat proti týrání. V jednom případě za opuštění zvířete a zanedbání veterinární péče u morčete, které po pádu z balkonu ve 2. patře panelového domu zůstalo ochrnuté na zadní nohy a majitelka mu odmítla poskytnout veterinární péči a v druhém případě, kdy došlo k předčasnému odstavu ještě nesamostatných štěňat od matky a k jejich prodeji.

Kvůli změně pravidel rozdělování dotací již příspěvkové organizace města nemohou žádat o podporu z fondů města. Přišli jsme tak o významnou podporu na kastrace zdivočelých koček a operace nad rámec běžného rozpočtu z Ekofondu Statutárního města Liberec. Regulace po-

pohoda ve venkovní voliéře koťat / foto: M.Gavorová

pulací zdivočelých koček byla tedy prováděna v minimálním rozsahu a to pouze na třech lokalitách – Zeyerova ul., kde byly vykastrovány tři kočky a dva kocouři, dále lokalita na Perštýně – kde byly vykastrovány čtyři dospělé kočky a odchyceno pět koťat, kterým se podařilo najít nové domovy, a poslední lokalitou je ubytovna ve Vilové ul., kde se vykastrovaly tři kočky a odchvy budou pokračovat i v roce 2020. Bohužel stejně jako v minulosti ani letošní rok nebyl výjimkou v otřesných případech zanedbané veterinární péče, které se do útulku dostaly. Jako již každý rok jsme museli řešit několik amputací končetin u koček, otevřené nádory u psů, operaci ulomeného kyčelního kloubu u křížence šarpeje, operaci zlomeného lokte u štěněte, hluboké zahnisané rány u kocourů po pokousání, či operaci konečnickové kýly u malého křížence. Díky finančním darům mohou být tyto operace i další veterinární zákroky realizovány, za což velmi děkujeme!

otevřený nádor mléčné žlázy / foto: L. Čápková

Útulek pro psy a kočky 2019	PSI	KOČKY
ukazatel	počet	počet
celkem přijato za rok 2019	441	271
zůstalo z předchozích let	21	11
nově zaevidovaných	275	263
z Liberce	231	235
z ostatních obcí	44	28
vráceno původnímu majiteli	286	27
osvojeno	147	195
vypuštěno na původní lokalitu	0	23
euthanasie	5	19
úhyn (nález, panleukopénie)	0	7
krádež	0	1
zůstalo do dalšího roku	24	10

2. Záchraná stanice pro handicapované volně žijící živočichy

V roce 2019 bylo do záchrané stanice pro volně žijící živočichy přijato 1 575 zvířat. Jedná se o absolutní rekord v dosavadní historii.

ARCHA obstarává v rámci Národní sítě záchraných stanic území pověřených obcí s rozšířenou působností: Liberec, Jablonec nad Nisou, Frýdlant. V roce 2019 byla přijata zvířata 96 druhů (z toho 1 431 ks volně žijících jedinců, 144 ks domácích, exotických a zavlečených). 69 % volně žijících zvířat se podařilo vrátit zpět do volné přírody.

V rámci záchraného transferu bylo dále přeneseno 251 ks obojživelníků metodou dočasných bariér.

Uskutečněno bylo 417 výjezdů k odchyťům a 53 výjezdy na záchrané transfery.

Nejpočetnějším přijímaným druhem byl netopýr hvězdatý - 774 ks. Ti byli odchytáváni většinou z důvodů proniknutí dovnitř budov (34 % příjmů). Další nejčastější příčinou příjmů zvířat byla zranění (20 %) a dále osiřelá, opuštěná či z hnízda vypadlá mláďata (17 %).

zhodnocení příjmu přijatých živočichů v roce 2019	
ukazatel	počet ks
přijato	1575
vypuštěno	962
úhyn, euthanasie	410
předáno jinému zařízení	14
osvojení	48
vráceno majiteli	14
kadáver	72
nepřijat - výjezd (posouzení situace, nezdařený odchyt...)	30
únik	7
v držení do dalšího roku	18

zvířata volně žijící			
druh zvířete	počet ks	druh zvířete	počet ks
Bažant obecný	4	Netopýr rezavý	2
Brhlík lesní	5	Netopýr ušatý	3
Budníček menší	2	Netopýr večerní	2
Cvrčilka zelená	7	Orel mořský	1
Červenka obecná	3	Ořešník kropenatý	1
Čížek lesní	1	Pěnice černohlavá	2
Dlask tlustozobý	4	Pěnkava obecná	13
Drozd kvíčala	13	Poštolka obecná	30
Drozd zpěvný	10	Potkan obecný	7
Holub hřivnáč	22	Puštík obecný	7
Hrdlička zahradní	22	Rehek domácí	13
Hýl obecný	2	Rehek zahradní	2
Jezevec lesní	1	Rorýs obecný	53
Ježek východní	60	Sluka lesní	2
Ježek západní	24	Sojka obecná	15
Jiříčka obecná	2	Srniec obecný	43
Kachna divoká	35	Stehlík obecný	4
Káně lesní	11	Straka obecná	5
Konipas bílý	2	Strakapoud malý	1
Konopka obecná	1	Strakapoud velký	8
Kos černý	63	Sýkora koňadra	19
Krahujec obecný	2	Sýkora modřínka	12
Králíček obecný	1	Špaček obecný	1
Krkavec velký	2	Tchoř tmavý	1
Kuna skalní	10	Užovka obojková	1
Labuť velká	17	Vělojed lesní	1
Lasice kolčava	2	Veverka obecná	20
Ledňáček říční	1	Vlaštovka obecná	8
Liška obecná	6	Vrabec domácí	9
Luňák červený	1	Vrána obecná šedá	3
Lyska černá	1	Zajíc polní	10
Myšice lesní	1	Zmije obecná	2
Netopýr Brandtův	3	Žluna zelená	6
Netopýr hvízdavý	774		
Netopýr pestrý	9	celkem	1431

zvířata domácí exotická, zavlečená	
druh zvířete	počet ks
Amazoňan modročelý	1
Andulka vlínkovaná	5
holub domácí	67
Husice nilská	1
Kachna domácí	1
Kakadu růžový	2
Kanár divoký	1
Korela chocholatá	3
Králík domácí	11
Křeček zlatý	1
Křepelka japonská	2
Kur domácí	1
Morče domácí	13
Osmák degu	6
Ovce domácí	2
Papoušek mniší	1
Páv korunkatý	1
Potkan obecný laboratorní	6
Prase domácí	2
Rozela pestrá	1
Zebříčka pestrá	1
Želva čtyřprstá	1
Želva mississippiská	1
Želva nádherná	2
Želva ozdobná	5
Želva vroubená	1
Želva zelenavá	4
Želva žlutohnědá	1
celkem	144

počty zvířat přijatých z území obcí s rozšířenou působností	
Liberec	1251
Jablonec n.N.	187
Fřýdlant v Č.	37
Turnov	33
Česká Lípa	23
Nový Bor	11
Tanvald	7
Mnichovo Hradiště	6
Mladá Boleslav	5
Železný Brod	4
Rumburk	2
Varnsdorf	2
Děčín	1
Jilemnice	1
Lovosice	1
Nová Paka	1
Rokycany	1
Uherský Brod	1
Vrchlabí	1

záchranné transfery obojživelníků v roce 2019	
lokality Liberec - Lukášovská, Starý Harcov	
druh	počet ks
Ropucha obecná	112
Skokan hnědý	134
Čolek obecný	4
Čolek horský	1
Celkem obojživelníků	251

invaze netopýrů v domě s pečovatelskou službou / foto: I. Hancvenčlová

rentgenový snímek fixace zobáku / foto: M. Kareš

NĚKTERÉ ZAJÍMAVÉ PŘÍPADY

• Mimořádně vysoký počet netopýrů hvízdavých

Archa je proslulá velkým počtem přijímaných netopýrů, ale rok 2019 byl přesto mimořádný. Celkem bylo přijato 793 netopýří, z toho 774 ks netopýrů hvízdavých. Začátkem března jsme byli přivoláni stavbyvedoucím na Dětskou polikliniku v Liberci. Tam probíhala rekonstrukce půdních prostor a při vybourávání starého okna byla nalezena zimující kolonie netopýrů hvízdavých. Zásah byl obzvláště náročný, neboť úkryt byl úzký a velice špatně dostupný. Dělníci postupně opatrně odbourávali kusy cihel a zasahující pracovnice následně složitě vyťahovala jednotlivé netopýry holou rukou, neboť jinak se k nim nebylo možné dostat. Podařilo se jich vyprostit 161.

Další zásahy jsme si „užili“ při letních netopýřích invazích. Jedním z prvních byl odchyt netopýrů hvízdavých v jednom libereckém domě s pečovatelskou službou. Tam jsme vyjeli nadvakrát, neboť po prvním odchytu (26 ks) zaměstnanci DPS nedbali varování, že se může jednat o „předvoj“, a je tedy nutné na noc zavřít okna. Následující den jsme proto byli přivoláni opět. Většina netopýrů byla zapadlá v desítkách stropních svítidel na chodbách, která jsme museli odmontovat. Odchytili jsme dalších 204 netopýrů. Náročný a zdlouhavý byl také zásah v hotelu v Jablonci n. N. Tam se do jednoho z pokojů nastěhovalo pootevřenou ventilačkou 33 netopýří, kteří se bohužel poschovávali za vestavěné skříně a dřevěná obložení a napadali též do sifonu pod umyvadlem. Abychom je mohli odchytil, musel zaměstnanec hotelu veškeré zařízení pokoje rozmontovat.

Srpnovou netopýří invazi zažili také ve Střední průmyslové škole textilní v Liberci. Tam se netopýři dostali také pootevřenými ventilačkami a nacházeli se po celé budově – ve třídách za nástěnkami a obrazy, ve stropních svítidlech, ve sklepech. Zásah probíhal po 3 dny a celkem jsme odchytili 172 netopýry.

• Labuť se zlomeným zobákem

Labutí bylo přijato 17, z toho 8 z důvodu zachycení cizího tělesa – rybářských háčeků či vlasců. Nejnáročnějším pacientem bylo labutí mládě, které jsme přijali v říjnu se zlomeným zobákem. Zjistili jsme, že kořen dolního zobáku byl zaškrncen vlascem, takže postupně došlo k odumření tkáně a poté zlomení zobáku. Při příjmu mu dolní zobák bezvládně visel, labuť byla zcela vyhublá.

Rentgen ukázal, že se jedná o starší zranění, tkáň byla rozdrčená a prognóza velmi nepříznivá. Přesto se na veterinární klinice v Růžodole MVDr. Martin Karel pokusil o unikátní operaci, kdy zobák zafixoval dráty a hřeby do čelisti. Hned první den po operaci začala labuť sama přijímat potravu (předtím jsme ji krmili sondou – viz foto).

Hojení probíhalo dlouho, poslední fixace byla odstraněna začátkem roku 2020. Zlomenina se přehojila, zobák se stal plně funkčním.

Realizovaný záchranný transfer

V lokalitě Lukášovská – Starý Harcov bylo přeneseno 251 ks obojživelníků. Záchranný transfer probíhal metodou instalace mobilních bariér (fólie) a zachytávání zvířat v zemních pastech (zapuštěná plastová vědra). Pasty byly dvakrát denně kontrolovány a odchycení obojživelníci přenášeni přes komunikaci do okolí rozmnožiště. Bariéry byly instalovány 29. 3. a zlikvidovány 19. 4. 2019.

ODCHOVY

Ve stanicí máme samozřejmě i takzvané trvalé handicapy – zvířata, která z různých důvodů nebylo možné vypustit na svobodu. V loňském roce jsme se dočkali od dvou párů káňat lesních 3 mláďat, 2 páry poštolek obecných odchovaly dokonce 7 vlastních mláďat. Takto odchované dravce jsme v létě vypustili do přírody.

krmení labuť sondou / foto: L. Čapová

Poděkování za finanční podporu ZS

Národní síť záchranných stanic – příspěvek na provoz (340 185 Kč)

Liberecký kraj – příspěvek z grantového programu Program podpory péče o zvířata v nouzi na projekt „Pořízení odchyťových pomůcek pro záchrannou stanici“ – přesah z roku 2018 (celková podpora 42 064 Kč) a „Personální posílení záchranné stanice v Liberci“ – přesah do roku 2020 (celková podpora 123 900 Kč)

Ministerstvo životního prostředí ČR – příspěvek z Programu péče o krajinu na realizaci záchranného transferu obojživelníků (8 993 Kč)

Statutární město Jablonec n. N. – dar 10 000 Kč

Virtuální adoptce trvalých handicapů – Ing. František Filip (5 000 Kč), Ivana Karkošová (3 000 Kč), rodina Šoltysova (1 500 Kč), K+K+J Tomanovi a tramská osada T.O.W.B. (11 000 Kč), Jana Vojtíšková a Karolína Špalková (1 500 Kč), Barbora Žůrková (800 Kč).

3. Ekologická výchova

V roce 2019 navštívilo Centrum ARCHA 1015 evidovaných návštěvníků za účelem vzdělávání.

Ke konci roku proběhly čtyři výukové programy pro MŠ a první třídy ZŠ s názvem „Pomoc v zimě“ zabývající se problematikou správného příkrmování zvířat a pomoc probuzeným hibernantům. Program zaujal celkem 84 účastníky. V průběhu celého roku centrum nabízí výukový program o obecném fungování útluků a záchranných stanic, který zaujal celkem 174 účastníky převážně z řad žáků 1. stupně základních škol.

Kromě placených výukových programů proběhlo i 24 komentovaných prohlídek, většinou jako odměna za dary. Těchto hodin trvajících exkurzí s výkladem se zúčastnilo 462 účastníků z řad starších dětí a dospělých a 233 dětí školkových.

V týdnu od 10. do 14. června proběhly komentované prohlídky záchranné stanice pro předem přihlášené zájemce z řad veřejnosti, kterých se zúčastnilo 63 lidí.

V roce 2019 Centrum ARCHA prezentovalo své aktivity také na oslavách celosvětově významných dnů v areálu Zoo Liberec jako je Den Země pořádaný 27. dubna, zaměřený na problematiku zraňování ptáků a jak tomu předcházet a Den zvířat 5. října. Centrum ARCHA zde mělo svůj stánek zaměřený na téma Divočina za humny.

Činnost Centra v roce 2019 podpořily tyto organizace:

6. ZŠ Mladá Boleslav-třída 7. B; fi. Adient + květinářství Altnerová Stráž p. Ralskem, zaměstnanci Bauhaus Liberec, zaměstnanci Billa Jablonec n. N., zaměstnanci Celního úřadu Liberec, zaměstnanci DENSO MANUFACTURING CZECH, Dukla Liberec – ženy, Globus Liberec, Grafton recruitment Liberec, HOT YOGA Liberec, Knorr-Bremse systémy pro užitková vozidla ČR, s.r.o., Koronární jednotka Liberec, Magistrát města Liberec, MŠ Jablůňka, Liberec, MŠ Sluníčko, třída Včelky; pohřební služba Bartoňová, SOŠ obchodní Liberec, Statutární město Jablonec n. N., zákazníci Stereocafe, veterina Bakov, Volksversand Versana Apotheke s.r.o, ZŠ Barvířská - 5. třída, ZŠ Broumovská - 6. B, ZŠ a MŠ Březová, Děčín; ZŠ Česká - 9. B, ZŠ Český Dub - 7. a 8. třídy, ZŠ Jabloňová, ZŠ Janov nad Nisou, ZŠ Kaplického, ZŠ Mnišek, ZŠ Nový Bor, ZŠ Ostašov, ZŠ Stráž n. N. - 7. třída, ZŠ Stráž pod Ralskem, ZŠ U Soudu, ZŠ Vrchlického-5.B, zákazníci Zvěrokruhu v Jablonci n. N.

Veliké poděkování patří také bezejmenným dárcům, kteří v průběhu roku přispěli na činnost Centra celou řadou materiálních či drobných finančních darů – konzervy, granule, pamlsky, deky, pelíšky, steliva, vodítko, léčiva, přípravky na odčervení a odblešení.

Finanční dary byly využity na financování vlastního podílu u grantu, který v průběhu roku probíhal:

„Personální posílení záchrané stanice v Liberci“ – poskytovatel dotace Liberecký kraj; pracovní výpomoc na péči o trvale handicapované živočichy přes hlavní sezónu. Projekt má přesah do roku 2020. Vlastní podíl pro tento rok činil 30 092 Kč.

Na závěr bych chtěla poděkovat za pomoc a spolupráci kolegům ze Zoo Liberec, pracovníkům veterinární kliniky v Růžodole, strážníkům Městské policie Liberec, pracovníkům odboru životního prostředí Magistrátu města Liberce a Krajské veterinární správy, pracovníkům ÚVŘ ČSOP a kolegům ze záchraných stanic pro handicapované živočichy, pracovníkům AOPK a pracovníkům Krajského úřadu pro Liberecký kraj – resort životního prostředí a zemědělství, dále manželům Zdeňkovi a Daniele Jahodovým a Miroslavu Půlpánovi za spolupráci při monitorování a odchytu handicapovaných labutí. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat farmě krmného hmyzu Milan Bažant & spol. za celoroční zajištění krmných červů zdarma a dobrovolníkům, kteří nám pomáhají s venčením psů.

Mgr. Lenka Čápková

ARCHA

Centrum pro zvířata v nouzi při Zoo Liberec

Ostašovská 570

460 11 Liberec

Tel.: 485 106 412, 602 774 104 (psi a kočky)

728 040 610 (ostatní zvířata)

utulek@zooliberec.cz

archa.zooliberec.cz

útulek neslouží pouze psům a kočkám / foto: M. Gavorová

bažant zlatý / foto: Jakub Volný

Středisko ekologické výchovy při Zoo Liberec DIVIZNA v roce 2019

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
rok 2019 je za námi, byl to další rok činnosti SEV DIVIZNA, kdy jsme svými vzdělávacími aktivitami podporovali školy v jejich úsilí zvýšit environmentální povědomí dětí a žáků. Stejně tak jsme nabídli vzdělávací akce i našim pedagogům a dalším zájemcům.

V roce 2019 jsme se kromě naší základní činnosti soustředili na dokončení metodických materiálů v rámci kampaně Silent Forest, kterou naše zoo koordinovala po tři roky celé Evropské asociaci zoologických zahrad a akvárií (EAZA). Spolupracovali jsme na projektu LIFE4ZOO, který hodláme v roce 2020 předložit Evropské komisi v rámci projektů LIFE. Společně s Krajským střediskem ekologické výchovy STŘEVLIK jsme pořádali 26. ročník celorepublikového Veletrhu ekologické výchovy.

Naše činnost byla velmi pestrá, co vše jsme zrealizovali, si nyní můžete přečíst v naší výroční zprávě. Za tím vším však stojí konkrétní lidé a jejich práce. Moc děkuji především kolegům z týmu SEV DIVIZNA, že stále chtějí odvádět tolik potřebnou práci na poli environmentální výchovy.
za SEV DIVIZNA

Ing. Aleš Kočí

vedoucí

DIVIZNA - Městské středisko ekologické výchovy
při Zoo Liberec

KDO JSME?

SEV DIVIZNA je denní specializované pracoviště na podporu a realizaci environmentální výchovy a v této oblasti poskytuje následující služby:

1. realizuje ekologické výukové programy pro děti z mateřských škol, žáky základních a středních škol. Výukové programy vedou zkušení a odborně zdatní lektori:
  - používáme interaktivní formy a metody,
  - preferujeme kontakt s přírodou a výchovu prožitkem,
  - reagujeme na aktuální témata,
  - pomáháme školám v realizaci průřezového tématu RVP – environmentální výchova.
2. pořádá odborné semináře, exkurze či dílny pro studenty pedagogických fakult, pedagogické pracovníky, vedoucí dětských kroužků a oddílů, širokou veřejnost atp.
3. realizuje výukové aktivity v areálu Zoo Liberec (výukové programy, komentované prohlídky...)
4. realizuje osvětové akce pro širokou veřejnost
5. zajišťuje metodickou pomoc koordinátorům EVVO na školách, metodickou pomoc pro zpracovávání ŠVP
6. zpřístupňuje knihovnu publikací k ekologické výchově a půjčuje netradiční výukové pomůcky
7. komunikuje s ostatními organizacemi realizujícími EVVO v regionu i po celé republice

8. spolupracuje s ostatními zoologickými zahradami v oblasti vzdělávacích aktivit (metodika, inspirace, profesní růst...)
9. koordinuje síť škol v Libereckém kraji se zájmem o ekologickou výchovu (M.R.K.E.V., Ekoškola, ŠUŽ)

POSLÁNÍ SEV DIVIZNA

SEV DIVIZNA svými aktivitami prostřednictvím environmentální výchovy podporuje a rozvíjí zodpovědnější chování a úctu lidí ke všemu živému i neživému, tradicím, přírodě, krajině i planetě.

Jaké je naše pojetí environmentální výchovy?

Environmentální výchova vede ke kladnému vztahu k přírodě, k respektování přírodní a kulturní pestrosti a posiluje sounáležitost s celkem. Člověk chápe důsledky svého chování, přijímá zodpovědnost za svá rozhodnutí a jedná dle zásad uvědomělé skromnosti.

SEV DIVIZNA pro školní kolektivy – ekologické výukové programy a jiné výukové aktivity

Náš lektorský tým nabízí mateřským, základním a středním školám širokou nabídku ekologických výukových programů, které mají podobu dvou až tříhodinových bloků či půldenních exkurzí, a výukové aktivity v areálu Zoo Liberec.

Všechny ekologické výukové programy a výukové aktivity se dotýkají průřezového tématu Environmentální výchova (v některých případech Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, popřípadě Osobnostní a sociální výchova) a reagují tak na platné RVP.

V roce 2019 jsme školám nabídli několik nových ekologických výukových programů. Pro druhý stupeň byl připraven program Cizí slovo biodiver-

zita zabývající se významem rozmanitosti života na Zemi a program Voda, klima a zvířata reagující na současné klimatické změny a propojující ekologickou výchovu se Zoo Liberec. Pro žáky prvního stupně jsme upravili stávající program o vodě a zaměřili se v něm více na hospodaření s vodou v našich domácnostech. V nabídce je pod názvem Bez vody to nejde.

Stejně jako v minulých letech i letos využili služeb našeho střediska studenti z Pedagogické fakulty Technické univerzity Liberec. Nabídli jsme jim ukázky našich programů jako inspiraci pro jejich další práci.

Celkem proběhlo 352 programů, kterých se zúčastnilo 6782 dětí, 63 % programů se uskutečnilo v terénu. Celkem bylo odučeno 847 hodin.

	MŠ	ZŠ	SŠ	VŠ
Počet programů:	62	276	12	2
Počet účastníků:	1187	5357	207	31

• Kmotří potoků

V průběhu roku 2019 probíhal přeshraniční projekt Kmotří potoků. SEV DIVIZNA se do tohoto projektu zapojila ve spolupráci se třemi dalšími středisky ekologické výchovy, Technickou univerzitou Liberec a německými partnery. Posláním projektu bylo pomoci dětem poznávat vodní tok ve svém blízkém okolí a nalézt praktické možnosti, jak mu pomoci. Aktivity byly inspirovány principy místně zakotveného učení, školou pro udržitelný život a badatelsky orientovaným vyučováním. Realizovali jsme pravidelná setkání s dětmi z jablonecké ZŠ 5. května a liberecké ZŠ 5. května. Vše bylo zakončeno společnou výstavou v Krajské vědecké knihovně Liberec. Tento projekt proběhl za finanční podpory Fondu malých projektů Česko-Sasko.

SEV DIVIZNA PRO PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY, STUDENTY PEDAGOGICKÉ FAKULTY A DALŠÍ ZÁJEMCE

V roce 2019 uspořádalo SEV DIVIZNA celkem 13 vzdělávacích akcí pro pedagogické pracovníky, studenty pedagogických fakult, pracovníky školských zařízení a středisek ekologické výchovy, vedoucí zájmových kroužků i další zájemce z řad veřejnosti. Z těchto 13 akcí bylo 7 odborných seminářů, 2 tvořivé dílny, 1 konference, 1 odborná přednáška a 2 exkurze.

Celkem absolvovalo realizované akce 250 účastníků.

• Celorepublikový Veletrh ekologické výchovy

SEV DIVIZNA ve spolupráci se Střediskem ekologické výchovy Libereckého kraje – STŘEVLIK připravili 26. ročník veletrhu ekologické výchovy. Letošní ročník byl zaměřen na problematiku vody. Odborné přednášky, exkurze, praktické příklady a metodické workshopy přinesly téma vody z různých úhlů pohledu a týkaly se vodního cyklu, vody v krajině a vody v souvislosti s klimatickými změnami.

Veletrhu se zúčastnilo 83 pracovníků středisek ekologické výchovy z celé republiky a 15 osob z pořadatelských organizací. Veletrh proběhl díky finanční podpoře MŽP ČR.

• EAZA kampaň Silent Forest

Kampaň zoologické zahrady „Silent Forest“ na podporu a ochranu ptáků Jihovýchodní Asie probíhala na plné obrátky od roku 2017 a k 31. 12. 2019 byla úspěšně dokončena. V SEV DIVIZNA vznikl v rámci této kampaně již v roce 2018 nástěnný, ptačí, nadčasový „kalendář“, kde zájemce najde spousty zajímavostí ze života ptáků nejen našich, ale i těch indonéských. Kalendář byl pojat jako metodická pomůcka (obsahuje důležité informa-

ce, ukázky aktivit, rukodělné aktivity pro žáky a podobně). V roce 2019 k tomu pracovníci SEV DIVIZNA vytvořili tištěnou metodiku, která rozšiřuje možnosti použití a napomáhá pedagogovi pracovat s tímto netradičním metodickým materiálem.

• Celostátní program M.R.K.E.V. (Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy)

V rámci programu M.R.K.E.V., který finančně podporuje na celonárodní úrovni Ministerstvo životního prostředí, byla vytvořena síť škol s hlubším zájmem o rozšíření svých aktivit v environmentální výchově. V Libereckém kraji tento program koordinuje SEV DIVIZNA a v současné době je do něj zapojeno na 633 škol z celé České republiky, z toho 62 škol je z Libereckého kraje.

Zapojené školy mají možnost využít cenné služby, např. pravidelnou rozesílku časopisu pro ekogramotnost Bedrník, zaslání informací a materiálů o ekologii, trvalý přístup do elektronického archivu Bedrníku či k aktuálním publikacím a pomůckám. Školy jsou informovány nejen o akcích zaměřených na ekologii v regionu, ale i o možnostech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a financování rozvoje ekologické výchovy. Program M.R.K.E.V. významně finančně podporuje Liberecký kraj.

• Krajská konference Liberecká M.R.K.E.V. 2019

Pedagogy i ostatní účastníky jsme v roce 2019 pozvali v rámci tradičního podzimního setkávání Liberecká M.R.K.E.V. do Lidových sadů na konferenci Voda kolem nás. Díky suchu velmi aktuální téma. Sešlo se 67 účastníků.

V dopoledních přednáškách vystoupili představitelé několika organizací s různým polem působnosti, kteří přinesli poznatky a informace ze svých

---

zájmových oblastí. Přivítali jsme zde zástupce Výzkumného ústavu vodohospodářského Praha, vedoucího kanceláře Spojených národů v České republice a zástupce Krajského úřadu v Liberci. Krátce před polednem prezentovali učitelé ze škol příklady dobré praxe. Odpolední dílny vedli lektoři vzdělávacích center a řeč byla především o vodě z různých úhlů pohledu.

Oba bloky dělilo slavnostní vyhlášení ocenění Ještědská MRKEV.

Konference se konala díky finanční podpoře Libereckého kraje a MŽP.

• **Specializační studium pro školní koordinátory EVVO**

V školním roce 2019/20 bylo zahájeno specializační studium pro školní koordinátory EVVO v regionu NUTSII Severovýchod (v Libereckém, Královéhradeckém a Pardubickém kraji). Specializační studium probíhá na základě vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků a naplňuje krajské koncepce EVVO. Studium společně připravují a realizují SEV DIVIZNA (Liberecký kraj), Ekocentrum PALETA (Pardubický kraj) a Středisko ekologické výchovy SEVER (Královéhradecký kraj). Tato střediska se systematicky a dlouhodobě zabývají vzděláváním pedagogů v této oblasti. Do studia se přihlásilo 20 pedagogů, kteří zatím absolvovali 87 hodin z 250 hodin přímé výuky. Studium našich pedagogů významně podpořil Liberecký kraj.

• **Program EKOŠKOLA**

Mezinárodní program EKOŠKOLA spojuje environmentální výchovu na škole s praktickými kroky vedoucími k ekologizaci jejího provozu. Možnost zapojení do programu je tradiční součástí nabídky SEV DIVIZNA školám.

Při jeho naplňování úzce spolupracujeme s celorepublikovým koordinátorem TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú., Praha.

Naše středisko tento program koordinuje v Libereckém kraji již třináctým rokem. V roce 2019 bylo v projektu zapojeno celkem 11 škol. ZŠ Lázně Libverda obhájila již po čtvrté titul Ekoškola a ZŠ Liberecká 1734/31, Jablonec nad Nisou získala titul poprvé, společně s vlajkou a logem Ekoškola.

Program EKOŠKOLA je nabízen i mateřským školám. EKOŠKOLKY pomáhají dětem, učitelům a rodičům udělat ze školky příjemnější, demokratičtější a přírodě bližší místo k životu. V Libereckém kraji byly zapojeny 3 mateřské školky.

Program EKOŠKOLA podpořil Liberecký kraj.

• **Program Škola pro udržitelný život**

Škola pro udržitelný život (ŠUŽ), který vyhláší SEVER Horní Maršov, je program, který pomáhá školám přispívat ke zlepšování životního prostředí a kvality života ve svém okolí. Prostřednictvím projektů žáci, učitelé a místní komunita podporují udržitelný rozvoj místa a žáci se tak učí důležitým dovednostem pro život. Program prostřednictvím porozumění místu, praktické péče o místo a aktivního zapojení do života komunity rozvíjí u žáků, učitelů a dalších občanů kompetence potřebné pro udržitelný život. V Libereckém kraji je do programu zapojeno 7 škol, které koordinuje SEV DIVIZNA. Nabízíme školám aktuální informace k ekologické výchově prostřednictvím newsletteru a odbornou asistenci při plánování a realizaci jejich projektů.

SEV DIVIZNA PRO VEŘEJNOST

SEV DIVIZNA v roce 2019 spolupracovala na organizování akcí pro veřejnost s oddělením marketingu, zoologickým a technickým oddělením, Kulturním centrem Lidové sady a dalšími složkami Zoo Liberec.

I v roce 2019 byla tradičně pořadatelkou akce Den Země s tematikou Ptáčího roku, a také Světového dne zvířat. Obě akce, cílené hlavně na rodiče s dětmi, proběhly v areálu zoo. Na Den Země 27. dubna přišlo 1 080 návštěvníků, na Světový den zvířat 5. října 372 návštěvníků. Zde výrazně nízkou návštěvnost ovlivnilo nepříznivé počasí s celodenním deštěm.

Na začátku července se uskutečnil zootábor pro děti zaměstnanců, který měl v SEV DIVIZNA své zázemí. Mladší děti tradičně využívaly pro táborový program prostory zoo a Lidových sadů, starší děti měly tábor turistický.

Ve spolupráci probíhají i další akce zoologické zahrady, které SEV DIVIZNA přímo neorganizuje, ale podílí se na přípravě či pomáhá s jejich průběhem.

SEV DIVIZNA se také každoročně významnou měrou podílí na vědomostní soutěži pro žáky II. stupně ZŠ a víceletých gymnázií s názvem ZooRiskuj. V roce 2019 to bylo 87 týmů, celkem 261 žáků z 23 zúčastněných škol.

FINANČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2019

Celkové neinvestiční výdaje/náklady 2019 – 5 090 386,92 Kč

Příjmy/výnosy z vlastní činnosti 2019 – 526 527,22 Kč

Dotace, příspěvky, dary 2019 – 4 479 029 Kč

Příjmy/ výnosy 2019 – 5 005 556,22 Kč

• personální zajištění

Dědková Lenka

Havle Leoš

Hudcová Alice

Kočí Aleš

Krupová Jana

Nováková Miroslava

Pecinová Kateřina

Plener Tomáš – externí spolupracovník

Řepík Michal – externí spolupracovník

Stáňová Jolana

Šafaříková Zuzana

Štajnerová Eva

Voháňková Marcela – externí spolupracovník

Poděkování patří všem, kteří pomáhali zrealizovat naše akce:

• spolupracující organizace:

Ekocentrum Paleta; Ekocentrum Koniklec Praha; Liberecký kraj – resort životního prostředí a zemědělství; Lipka Brno; Městské lesy Liberec, p. o.; Ministerstvo životního prostředí České republiky; Oblastní galerie Liberec; Studentský spolek RHYME, z. s.; Semínko země, z. s.; SEV Český ráj; SEVER – Hradec Králové; SSEV Pavučina a její členové; STŘEVLIK Svobodná hra; Technická univerzita Liberec; TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú.; Základní škola Zborovská, Turnov.

seminář pro pedagogy - Kouzelný svět stromů / foto: SEV DIVIZNA

EVP Dotek Jizerek / foto: SEV DIVIZNA

• **jednotlivci:**

Broža Michal, Čajková Tereza, Danišová Justina, Duras Jindřich, Fučíková Anna, Fuksa Josef, Havlík Dušan, Hošková Monika, Horáčková Věra, Hronešová Lenka, Korytář Tomáš, Kubíková Lenka, Kvapil Petr, Medlíková Olga, Pudil Martin, Skalová Hana, Sobotková Dana, Studený Radomír, manželé Šimovi, Škáchová Petra, Šmída Jiří, Vacková Sylvie a mnoho dalších.

• **zvláště děkujeme:**

Kolegům a dobrovolníkům ze Zoo Liberec za všestrannou pomoc a podporu.

SEV DIVIZNA

Městské středisko ekologické výchovy při Zoo Liberec

Lidové sady 425/1

Liberec 1, 460 01

Telefony:

487 377 146 nebo 482 712 982

www.divizna.eu

Foto: archiv SEV DIVIZNA

KULTURNÍ A SPOLEČNÉ CENTRUM LIDOVÉ SADY V ROCE 2019

Kulturní a společenské centrum Lidové sady v průběhu roku 2019 uspořádalo 412 pořadů a akcí pro 66 342 návštěvníků a 20 ostatních akcí bez evidence účasti návštěvníků, celkem tedy 432 pořadů a akcí.

Ve spolupráci s Tanečním klubem Vlastimila Čermáka jsme vyhlásili 3 kurzy tanečních pro dospělé, kterých se zúčastnilo 136 osob.

Hudební kurzy absolvovalo celkem 377 žáků.

Součástí budovy je Vyhliďková věž, kterou navštívilo celkem 1 170 návštěvníků.

Ve správě KSC je též přírodní areál Dětského koutku, který za 147 provozních dnů navštívilo 18 236 návštěvníků.

Celková návštěvnost KSC tedy byla 86.125 návštěvníků.

Rok 2019 – evidovaná účast	akce	návštěvníci
vlastní pořady a akce	162	18 805
pořady projektu Lidové sady dětem	33	3 697
akce Restaurace Formanka	39	2 046
pronájmy a další využití prostor	148	41 658
taneční kurzy	30	136
CELKEM	412	66 342
ROK 2019 – neevidovaná účast	akce	návštěvníci
ostatní akce – volby 2019, vlastní akce (školení, tiskové konference, setkávání zaměstnanců s ředitelem apod.)	20	x
hudební kurzy	x	377
areál Dětského koutku	x	18.236
vyhlídková věž Lidových sadů	x	1.170
CELKEM	432	86.125
zrušené a odvolané akce	16	x

AREÁL DĚTSKÉHO KOUTKU

Stanovená provozní doba areálu je vždy plánovaná od 15. 4. do 15. 10. V roce 2019 byl provoz zahájen 15. 4. a ukončen 13. 10. a podle meteorologických podmínek byl v provozu celkem 147 dnů. Novinkou v roce 2019 bylo zavedení nulového vstupného pro děti mladší 3 let. Areál navštívilo celkem 18 236 návštěvníků, z toho 6 728 dětí, 10 345 dospělých a 1 163 osob se zvýhodněným vstupným – školní skupiny, senioři. Stále častěji je také Dětský koutek využíván na dětské narozeninové oslavy a je oblíbeným výletním cílem mnoha rodin. Každý rok koncem měsíce dubna pořádáme Předčarodějnický rej, který začíná lampiónovým průvodem směřujícím od liberecké radnice do Dětského koutku. Tento večer mají děti jedinečnou možnost zažít tak trochu strašidelnou večerní atmosféru v příjemně osvětleném prostředí, opéct si špekáčky a vydovádět se na atrakcích.

VYHLÍDKOVÁ VĚŽ LIDOVÝCH SADŮ

Vyhliďková věž je otevřena celoročně a je z ní nezaměnitelný výhled na město Liberec. Za rok 2019 ji navštívilo celkem 1 170 evidovaných návštěvníků, z toho 921 dospělých a 249 osob za zvýhodněné vstupné (děti nad 10 let, studenti, senioři). Mimo tyto evidované návštěvníky byla věž také v provozu v rámci jiných akcí – Dny evropského dědictví, školní výlety v rámci projektu Lidové sady dětem, vernisáže výstav – během těchto akcí ji navštívilo mnoho dalších návštěvníků. Od května do září byla vyhlídková věž součástí projektu pravidelných komentovaných prohlídek města Liberec pod názvem „Procházka vilovou čtvrtí Lidové sady“. Výtěžek ze vstupného byl věnován KSC Lidové sady na grafické zpracování a tisk turistické brožury o budově Lidových sadů.

TANEČNÍ KURZY PRO DOSPĚLÉ

Během roku byly vyhlášeny 3 kurzy společenského tance pro dospělé (2 kurzy pro začátečníky a 1 kurz pro pokročilé) ve spolupráci s Vlastimilem Čermákem. Tyto kurzy absolvovalo celkem 68 párů - 136 osob. V zimních měsících pořádáme společenská setkání „Tančírna“, kde si pod vedením tanečního mistra návštěvníci mohou zatančit standardní a latinsko-americké tance, doprovázené hudbou vynikajících orchestrů a interpretů.

HUDEBNÍ KURZY

Již tradičně u nás probíhaly hudební kurzy ve spolupráci s hlavní lektorkou Zuzanou Kubelkovou a dalšími lektory. Kurzy byly vyhlášeny pro nástrojové obory: dechové nástroje - sopránová zobcová flétna, altová zobcová flétna, příčná flétna, saxofony a klarinet, dále pak souborová hra - hra v souboru dechových nástrojů, sólový zpěv, klavír, keyboard, kytary - akustická, basová, elektrická - a hudební kroužek Halekáci pro děti předškolního věku.

Hudební kurzy probíhají ve dvou semestrech:

2. pololetí 2018/2019 (únor - červen) vyučovalo 14 lektorů pro 175 žáků

1. pololetí 2019/2020 (září - leden) vyučovalo 15 lektorů pro 202 žáků

PROJEKT LIDOVÉ SADY DĚTEM

Tento projekt nabízí mateřským a základním školám pořady a kulturní akce, které se konají v době vyučování, a to na základě jejich vlastního výběru z námi předložené nabídky. Tato nabídka je pestrá, obsahuje vzdělávací a hudební pořady, pantomimu, loutkové či muzikálové pohádky. V měsících květen a červen nabízíme školám a školám možnost strávení celodenního školního výletu v Lidových sadech. Výlet zahrnuje pohádkové představení dle připravené nabídky, výstup na vyhlídkovou věž, prohlídku Zoologické zahrady a návštěvu Dětského koutku. Tato nabídka je velmi oblíbená nejen mezi libereckými, ale i vzdálenějšími školami.

VÝSTAVNÍ ČINNOST

Výstavy probíhají v prostorách Experimentálního studia, Galerie na balkóně a Vyhlídkové věže. O prostory je velký zájem z řad fotografů a výtvarníků, neboť v Liberci existuje jen málo prostor vyhovujících k pořádání takovýchto výstav. Výstavní činnost vhodně doplňuje celkovou činnost Lidových sadů, a tak návštěvníci mohou zhlédnout zajímavé a inspirativní výstavy.

- **leden—únor**
PETR ŠTOSEK - Lidé kolem nás - černobílá portrétní fotografie
- **březen—duben**
ATELIÉR BA – KA – MAY - Zvířata slaví - kombinované výtvarné techniky
JIŘÍ MIKOLÁŠ - Fotografie zvířat ze ZOO Liberec
- **květen—červen**
Studenti Střední umělecké školy v Liberci - Svět mými očima - dokumentární barevná fotografie, kresba a grafika
- **červenec—srpen**
VE SKROVNOU KYTICI JÁ TĚ UVÁŽU - fotografický projekt Liberecké školy fotografie, autoři: TOMÁŠ BONHARD, RADKA HAUMEROVÁ, JANA HUNTEROVÁ, EVA MOŘICKÁ, GABRIELA ŘEHÁKOVÁ, LADA VÁLKOVÁ
- **září—říjen**
JOSEF ZÍKA - Místa příběhů - obrazy, grafika
HELENA LATISLAVOVÁ, ZDENĚK SANTNER
- Dvěře světa – barevná dokumentární fotografie
- **listopad—prosinec**
LUDMILA DOBRUŽSKÁ - Krajina mými očima - obrazy, koláže
FOTOKLUB LIBEREC - Členská výstava - fotografie

VÝSTAVY V PAVILONU ŽIRAF ZOO LIBEREC

- **leden–červenec**

JIŘÍ MIKOLÁŠ – Život zvířat v Zoo Liberec - barevná fotografie

- **srpen–prosinec**

Zoo objektivem studentů Střední umělecké školy v Liberci - fotografie

60.–61. KONCERTNÍ SEZÓNA KOMORNÍ HUDBY

V závěru 60. sezóny (leden–červen 2019) se uskutečnilo 6 koncertů pro 119 předplatitelů a 88 návštěvníků. V září 2019 se zahájila 61. sezóna se 4 koncerty pro 111 předplatitelů a 58 návštěvníků.

- 10. ledna OLGA ŠROUBKOVÁ – housle, MIROSLAV SEKERA - klavírní doprovod
- 7. února LUCIE VAGENKNECHTOVÁ – soprán, JOHANA HANÍKOVÁ - klavír
- 7. března KAREL DOHNAL – klarinet, pantomima
- 4. dubna LYRA DA CAMERA - Johana Rosická – soprán, Kateřina Chudobová – flétny příčné a zobcové, Bledar Zajmi – violoncello, Jitka Navrátilová - cembalo, klavír, umělecké vedení
- 2. května TRIO JADIN - Andrea Mottlová – klavír, Hana Shabuová-Baboráková – violoncello, Radek Baborák – lesní roh
- 13. června PRAŽSKÉ KYTAROVÉ KVARTETO - Marek Velemínský, Matěj Fremel, Václav Kučera a Patrick Vacik
- 12. září HOUSLE A KYTARA NAPŘÍČ STALETÍMI - Jaroslav Svěčený – housle, Lukáš Sommer – kytara
- 3. října WALTER HOFBAUER – trubka, ALICE VOBORSKÁ – klavír
- 14. listopadu INDI STIVÍN – kontrabas, ALICE SPRINGS – klavír
- 4. prosince H9 – mužský vokální nonet

Open air koncert Vladimíra Mišíka / foto: K. Novotný

předvánoční dílny / foto: V. Štrýnclová

ZAJÍMAVÉ AKCE V ROCE 2019

---

12. 1.	Ples Divadla F. X. Šaldy Liberec	12. 4.	Sebastian – Rub a líc tour 2019
14. 1.	Divadlo Háta: Zamilovaný sukničkář	14. 4.	Kouzelná školka Michala Nesvadby
21. 1.	One Man Show Boba Klepla: Vysavač	16. 4.	Divadlo - Víť, že víš, že vím
25. 1.	Masopustní bál rádia RCL	23. 4.	Marien
29. 1.	Trabantem napříč kontinenty s Danem Přibáněm	26. 4.	Výstava loveckých trofejí a svod loveckých psů
9. 2.	Stopy století aneb To to letí... ples Zoologické zahrady	26. 4.	Předčarodějnický rej s lampionovým průvodem
13. 2.	Slampoetry	10.–11. 5.	Ještědský krystal 2019
15. 2.	Maturitní ples Doctrina – Podještědské gymnázium	11. 5.	Krajský den včely a mladých včelařů
20. 2.	Divadlo Krapet - Maxipes Fik	11. 5.	Běh okolo ZOO
23. 2.	Ples Gymnázia F. X. Šaldy Liberec	20. 5.	Divadlo – Poručík z Inishmoru
25. 2.	Srí Lanka: ostrov čaje a slonů – cestopisná beseda Martina Loewa	23. 5.	One Man Show Zdeňka Izera
2. 3.	Sportovní ples Technické univerzity Liberec	24. 5.	Akcentfest
6. 3.	Seniorské šibřinky	25. 5.	Běžecský závod Night Run
14. 3.	Cestovatelské legendy – Jiří Kolbaba, Ruda Švaříček, Miroslav Stingl	26. 5.	Školní akademie Jabloňová Fest
16. 3.	Africké trhy	29. 5.	Divadlo – Můžem i s mužem
16. 3.	Ples v pyžamu	31. 5.	Robert Křesťan – open air koncert
18. 3.	Island – cestopisná beseda Pavla Svobody	5–9. 6.	Festival dětského čtenářství
19. 3.	Malina Brothers	9. 6.	Godyho memorial festival
20. 3.	Bratři Ebenové	17. 6.	Divadlo Verze – Jméno – open air představení
25.–31. 3.	Jeden svět 2019 – festival dokumentárních filmů o lidských právech	26. 6.	Školní akademie Gymnázia F. X. Šaldy
26. 3.	Divadlo Krapet – Včelí medvídci	27. 6.	Školní akademie Gymnázia Jeronýmova
29. 3.	Ples ZŠ a ZUŠ Jabloňová	28. 6.	Závěrečná oslava v rámci letní olympiády dětí a mládeže
30. 3.	Oslavy mezinárodního dne Romů	13. 7.	Běžecský závod Run Tour
6. 4.	Velikonoční dílny	19. 7.	Vladimír Mišík – open air koncert
6. 4.	Ples ZŠ Husova	Červenec–srpen	Pohádková odpoledne – 10x open air představení
12. 4.	Juniorský běžecský maraton	Červenec–srpen	Letní kino – 17 projekcí
		2. 9.	Zápis do hudebních kurzů
		7. 9.	Dny evropského dědictví

-
- 14. 9. Krajská výstava všech plemen psů
  - 24. 9. Karel Plíhal
  - 25. 9. Talkshow Haliny Pawlowské
  - 4. 10. Kali & Peter Pann
  - 5. 10. Sto zvířat ElephantTour
  - 8. 10. Nezmaří
  - 9. 10. Radůza
  - 20. 10. Jaroslav Samson Lenk
  - 28. 10. Divadlo Verze – Šťastný vyvolený
  - 1. 11. Pokáč - Úplně Levej Tour
  - 6.–10. 11. Festival deskových her
  - 15. 11. Katapult
  - 16. 11. Předvánoční dílny
  - 26. 11. Island sám, pěšky a stopem – cestopisná beseda Honzy Silného
  - 28. 11. Vánoční koncert Václava Hybše a Kateřiny Brožové
  - 10. 12. Konference k posílení retence a zlepšování jakosti vody ve městech, v krajině a na zemědělském půdním fondu
  - 12. 12. Pavel Dobeš
  - 14. 12. První evropský otevřený pohár v pole dance sport v ČR
  - 21. 12. Jarret
  - 26. 12. Tančírna
  - 27. 12. COP
  - 29. 12. Hop Trop

Vladimíra Štrynclová
vedoucí střediska KSC Lidové sady
Lidové sady 425/1, Liberec 1
www.lidovesadyliberec.cz

Lidové sady / foto: K. Novotný

zahrada Lidových sadů / foto: K. Novotný

ZOO LIBEREC DĚKUJE SVÝM VÝZNAMNÝM PARTNERŮM

Zřizovatel a významný partner Zoo Liberec

Liberec

Významný partner Zoo Liberec

Generální partner

Hlavní partner

Významní partneři

VÝHLEDY SAHARA s. r. o.

nadace
PRECIOSA

Výroční zpráva 2019. Vydala: Zoologická zahrada Liberec, příspěvková organizace, červen 2020
Neprodejně. Foto na obálce: pohlednice z archivu Zoo Liberec (levhřat skvrnitý, autor: E. Tylínek)

115let **ZOO**
LIBEREC 1904-2019

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA LIBEREC

